

ŽENE GOVORE

GODINA DANA PODRŠKE EU RODNOJ JEDNAKOSTI I OSNAŽIVANJU ŽENA NA KOSOVU

European
Union
Kosovo

EUROPE
HOUSE

Kad mi je rodni tim SPEU predložio plan kako da doprem do ljudi na Kosovu da razgovaramo o rodnim pitanjima, ta ideja mi se odmah svidela. Januara 2019. godine pokrenula sam seriju debata pod nazivom: Rodni razgovori EU: Zato što mi nešto značimo. Na Kosovu su i dalje rasprostranjene nejednakosti između žena i muškaraca. Dakle, namera je bila da jednom mesečno razgovaramo o različitim rodno povezanim temama sa ciljem da podignemo svest javnosti, doprinesemo promeni mentaliteta i unapredimo politike rodne jednakosti na Kosovu.

Tih 12 sesija okupilo je preko 500 učesnika iz kosovskih institucija, organizacija građanskog društva, predstavnika država članica EU i drugih međunarodnih činilaca. Obuhvatale su zanimljive teme kao što su žene u poslovanju, rod i mladi, rodna strana u izbornom ciklusu, žene u medijima i žene i životna sredina, da navedem samo neke od njih.

Žene su nedovoljno zastupljene u javnom životu na Kosovu, naročito kad je reč o pozicijama na kojima se odlučuje. Smatram da za to ne postoje valjani izgovori: posle više od 3 godine provedene na Kosovu, verujem da te brojke ne predstavljaju ono kosovsko društvo koje ja vidim: Kosovo ima puno stručnih žena koje iskazuju visok stepen profesionalnosti na svim nivoima. Ipak, jasno je im u većini slučajeva nije bila pružena prilika da to pokažu. Njihov glas se nije čuo. Verujem da su Rodni razgovori EU ženama na Kosovu ponudili još jednu platformu preko koje mogu da se čuju. Doprli smo do

**Ambasadorka
Natalija Apostolova**

Šefica Kancelarije EU na Kosovu /
Specijalna predstavnik EU

različite publike a teme su učinile da svaka sesija poprimi različit oblik i obuhvat. Žene su govorile glasno i mi smo hteli da se efekat njihovog glasa umnoži. Rezultat toga je ova knjiga "Žene govore". Nadam se da ćete uživati čitajući je isto koliko sam i ja uživala. Uveravam vas da zaključci Rodnih razgovora EU, zajedno sa intervjuima sa 12 u njima predstavljenih žena, utiču na politike i aktivnosti Kancelarije EU / SPEU kao i na naše političke dijaloge sa kosovskim vlastima. Stoga želim da zahvalim tim 12 nadahnjujućim ženama kao i svim drugim ženama i muškarcima koji su doprineli našim diskusijama u prethodnih 12 meseci.

Na kraju, želim da se posebno zahvalim rodnom timu Kancelarije SPEU na Kosovu na njihovom elanu, istrajnom radu i naporima koje su uložili u Rodne razgovore EU i ovu publikaciju, kao i na njihovom doprinosu rodnoj jednakosti na Kosovu.

Potrebna je hrabrost da se otvoreno govori i traži iskrena diskusija i da se na papir stave reči tako da se povežu u objedinjenu knjigu. Pozdravljam ambasadoru Apostolovu, Specijalnu predstavnicu Evropske unije i šeficu Kancelarije EU na Kosovu i sve članove njenog tima koji su tokom cele prethodne godine doprinicali različitim aktivnostima na temu rodne jednakosti, čiji je plod ova publikacija naslovljena "Žene govore".

Reči i rod su bitni i mogu da povedu u delovanje. Oni mogu biti prvi korak ka istinskoj jednakosti, toleranciji i razumevanju u našim profesionalnim i privatnim životima. Reči mogu da otvore mogućnosti i navedu nas da razmislimo o svojim ambivijama i potencijalima.

Rodna jednakost jedna je od osnovnih vrednosti Evropske unije i načelo kojeg ćemo se pridržavati i ubuduće. Jednakost između žena i muškaraca nije izuzetak. EU nastoji da ubrza napore na ostvarenju rodne jednakosti u različitim oblastima koja su takođe veoma dobro odražena u ovog knjizi: Od jednakog pristupa zdravstvenim uslugama, obrazovanju i ekonomskom osnaživanju, do potrebe za jednakom zastupljenošću u politici i izborima, sportu, religiji i kulturi, rodnog budžetiranja i tehnologije. Posebno sam se zainteresovala za diskusiju u Nedelji održivog razvoja Kosova. Drago mi je što vidim da na Kosovu postoje snažne žene i muškarci koji se bore protiv nejednakosti uz globalnu perspektivu, koji shvataju kako nepoštovanje životne sredine deluje na nas. Takođe je važno da se podsetimo da EU apeluje na nultu toleranciju prema svim vidovima nasilja i diskriminacije nad ženama i na delotvoran pristup pravdi i ostvarenju prava za žene i devojčice žrtve trgovine ljudima.

Promovisanje rodne jednakosti i rodnog integrisanja treba i na Kosovu tretirati kao prioritet, kroz prevođenje politike i političke angažovanosti u praksu. Sve žene predstavljene u ovoj knjizi iznele su svoja mišljenja i često predstavljaju uzor široj javnosti. Uviđam da je njihov doprinos rodnoj jednakosti bio presudan te da će takav biti i u budućnosti. Sve u svemu, možemo da ostvarimo najbolji pozitivan efekat na živote žena i muškaraca, dečaka i devojčica, tako što ćemo da rešavamo rodne nejednakosti i promovisemo istinsko angažovanje svih.

Viola fon Kramon-Taubadel

Članica Evropskog parlamenta iz Nemačke, Partija zelenih, izvestilac za Kosovo Komiteta za spoljne oslove Evropskog parlamenta.

UVOD

U cilju daljeg unapređenja rodne jednakosti u spoljnim aktivnostima i odnosima Evropske unije, septembra 2015. godine usvojen je Rodni akcioni plan II EU.

Poznat kao GAP II, cilj ovog plana je da se u svim spoljnim aktivnostima i odnosima EU uzme u obzir rodni aspekt, uključujući sve programe i projekte EU, spoljnu potrošnju i politički dijalog sa saradnicima iz vladinih struktura.

Posle GAP II, šefica Kancelarije EU / SPEU je oktobra 2018. godine pokrenula Rodnu analizu za Kosovo. Izveštaj je ukazao na izazove i nedostatke u domenu rodne jednakosti i osnaživanja žena na Kosovu, naročito kad se radi o zastupljenosti na svim nivoima, uvođenju rodnog integrisanja u vladine programe i politike i sprovođenju rodni zakonskih propisa.

Kao što piše u najnovijem Izveštaju o napretku EU: "Kosovski zakonski okvir za ravnopravnost žena i muškaraca uglavnom je u skladu sa međunarodnim standardima. Međutim, žene su često izložene rodno zasnovanom nasilju i izrazitoj diskriminaciji na tržištu rada, u pravosuđu i policiji. Žene su krajnje nedovoljno zastupljene u donošenju odluka, kako u centralnoj vladi tako i u opštinama. Takođe, žene su suočene i sa izazovima na polju vlasništva i nasleđivanja.

2019. godina je zasigurno godina u kojoj je Kosovo intenziviralo sve rasprave i plodnu razmenu gledišta kad je reč o osnaživanju žena, rodnoj jednakosti i jednakim prilikama za sve.

Ipak, ostaje još mnogo toga da se uradi.

Evropska unija na Kosovu je i dalje privržena davanju podrške i donacija. Kosovu je potrebno više žena na visokim političkim položajima, više žena u telima u kojima se donose odluke, u umetnosti i sportu, zdravstvu, prosveti i kulturi i u svim drugim sferama života koje zahtevaju liderstvo.

Januara 2019. godine, povodom rodne analize o Kosovu koju je finansirala EU, Kancelarija EU/SPEU na Kosovu je pokrenula seriju diskusija pod nazivom: "Rodni razgovori EU: Zato što mi nešto značimo". U saradnji sa bivšim Informativnim i kulturnim centrom EU na Kosovu - sada Evropskim domom - razgovori nastoje da stave u kontekst nejednakosti unutar različitih tema, podignu svest javnosti, doprinesu promeni ustaljenog razmišljanja i unaprede politiku rodne jednakosti na Kosovu. Na svaku debatu, od kojih su neke organizovane u Prištini a neke u Severnoj Mitrovici, uvek u prostorijama Evropskog doma, pozivali smo do 15 ljudi - žena i muškaraca. Sesije su bile zamišljene kao polustrukturirani razgovor, uz kratke prezentacije prisutnih institucija, dok su mediji i novinari uvek bili pozivani i iznosili svoj dragoceni prilog.

Razgovore su vodili šefica Kancelarije EU/SPEU - Natalija Apostolova ili neki član njenog tima, uvek uz odvažnu stručnost i zanimanje za ovu oblast. Na njima su prisustvovalе grupe stručnjaka iz kosovskih institucija, organizacija građanskog društva i međunarodnih organizacija. Neke sesije su zamišljene kao okrugli stolovi sa najviše 20 učesnika, dok su druge poprimile format velikih događaja koji su privukli između 50 i 80 ljudi i veliku medijsku pažnju.

Ova publikacija sadrži intervju sa 12 nadahnjujućih žena koje su učestvovalе u 12 razgovora. U njima ćete videti ličnu perspektivu toka kojim su tekli tih 12 diskusija i neke od njihovih zaključaka. Ovde smo uneli i neke druge akcije koje je EU preduzela ove godine a koje su doprinele podšci ukupnim naporima Kosova da unapredi prava žena.

Urednički tim:

Arber Seljmani, Rejes Šarl Kveljar,
Anete Fat Lihic, Aljbana Ćinoll,
Maria Berišaj-Suljejmari

**ŽENE
GOVORE**

4 European
Union
Kosovo

EU GENDER TALKS

because we make the difference

EDUCATION EMPLOYMENT EQUALITY PARTICIPATION WOMEN
POLITICS WOMEN BOYS MEN YOUTH GIRLS POLITICAL
POLITICS DECISION MAKING EMPLOYMENT
CENTRAL AND LOCAL LEVEL HEALTH SPORTS
ENTREPRENEURSHIP DIALOGUE DEMOCRACY
EUROPE FUTURE TOGETHER DEVELOPMENT
DEVELOPMENT ACCESS HUMAN RIGHTS

JANUAR 2019. - ROD I LJUDI SA POSEBNIM POTREBAMA

ELVANA SHALA: Prvo moramo da prihvatimo sebe onakve kakvi jesmo a onda da očekujemo da nas i drugi prihvate.

Kancelarija EU/SPEU na Kosovu odlučila je da na veoma poseban način započne 2019. godinu i to serijom Rodnih razgovora EU. Prvi u nizu događaja održan je 21. januara 2019. godine u Informativnom i kulturnom centru Evropske unije (IKCEU), sada poznatom kao Evropski dom, u Prištini. Ambasadorica Natalija Apostolova, šefica Kancelarije EU / Specijalna predstavnik EU (SPEU) i Elvana Šalja, ambasadorica dobre volje za Kosovo, otvorile su diskusiju temom "Rod i ljudi sa posebnim potrebama". Kao i kod svakog drugog pitanja ljudskih prava na Kosovu, ljudi sa posebnim potrebama suočeni su sa brojnim izazovima u odbrani svojih prava. "Iako su već usvojeni i postoje propisi i strategije za prava ljudi sa posebnim potrebama, njihovo sprovođenje još uvek predstavlja izazov a budžet za to ne postoji", rekla je ambasadorica Apostolova u svom izlaganju. Gospođa Šalja, ambasadorica dobre volje za

Kosovo koja je i sama deo zajednice sa posebnim potrebama, istakla je u debati da joj nije bilo lako da postane ambasadorica, s obzirom na to da joj je bio ograničen pristup institucijama, zgrada i drugim objektima na Kosovu, ali da nikad nije odustala. Diskusiju je praožba fotografija snimljenih na modnoj reviji za ljude sa posebnim potrebama, održanoj u Prištini decembra 2018. godine, na kojoj su gospođa Šalja i NVO Daunov sindrom Kosovo, u partnerstvu sa SPEU na Kosovu, obeležili Dan ljudskih prava. Između ostalih događaja kojima je prisustvovala, gospođa Šalja bila je pozvana da održi govor i bude predavač na Konferenciji Međunarodnog modela Ujedinjenih nacija u Tajlandu. Uradili smo intervju sa gospođom Šalja, koja je savršeni primer žene sa posebnim potrebama koja je prevazišla granice i koja se borila i bori za jednaka prava i inkluziju u društvo.

Koji su, prema vašem mišljenju, najveći izazovi sa kojima se suočavaju žene na Kosovu?

Mislim da svakako treba da promenimo predrasude sa kojima su suočene žene; moramo sve da ih razbijemo. Žene na Kosovu i dalje se suočavaju sa mnoštvom rodni predrasuda, koje uveliko utiču na njihov profesionalni i lični razvoj. Drugi izazov je odsustvo žena na pozicijama odlučivanja. Naši kreatori politika još uvek nisu shvatili važnost žena na pozicijama odlučivanja te su zbog toga žene izrazito nedovoljno zastupljene u raznim važnim procesima za zemlju. Ishod je da na Kosovu rodna jednakost još uvek ne postoji u brojnim aspektima.

Koji su glavni problemi sa kojima su suočeni ljudi sa posebnim potrebama?

U tom pogledu vodi se bezbroj borbi. Ljudi sa posebnim potrebama suočeni su sa mnoštvom diskriminacije, usled odsustva svesti o ovoj socijalno ranjivoj grupi ljudi. Suočeni su sa nepostojanjem adekvatne infrastrukture, što im delimično a ponekad i u potpunosti onemogućava da se kreću po različitim delovima naselja. Postoji potreba za specijalnim školama osmišljeni za mlade sa posebnim potrebama, kad se zna da mnogi od njih ne idu na studije. Uz obuku, mogli bi da steknu stručna znanja uz koja bi ostvarili uspeh u različitim poljima rada, što bi za njih bilo korisno. Iznad svega, glavni izazovi su nalaženje posla i inkluzija u društvo, koji su ishod odsustva podrške unutar porodice ali isto tako i društvene i institucionalne podrške.

Koliko je porodica bitna za ljude sa posebnim potrebama i kako im se može dati podrška?

Porodica je glavni stub oslonca za svakog. Čak i za ljude sa posebnim potrebama porodica igra najbitniju ulogu u njihovom obrazovanju i samoprihvatanju. Porodica treba da ih podrži da se integrišu u društvo i da ih motiviše da budu uspešni i da se odvaži da imaju svoje snove. Ono što vidimo je da na Kosovu brojne porodice još uvek skrivaju svoje članove koji imaju posebne potrebe jer ih se stide ili se zbog njih suočavaju sa predrasudama drugih. To je drastičan problem koji ljude može da demoralisuje i da im uskrati dostojanstvo života. Ako neko ne dobije obrazovanje ili ispravan tretman i podršku od svoje porodice, neće ni biti prihvaćen od strane društva kao celine. Lično mislim da uz podršku porodice svako - bez obzira na prepreke i izazove - može da uspe da ukine društvenu stigmiju i stereotipe i da na taj način bude uspešan.

Koje bi bile neke od najhitnijih mera koje bi vlada trebalo da preduzme u rešavanju problema ljudi sa posebnim potrebama? Da se na nekom politički uticajnom položaju, šta biste promenili?

Vlada i Skupština treba da donese više zakona koji se bave problemima ljudi sa posebnim potrebama, sa namerom da ih sprovedu u praksi. Bez odgovarajućeg i važećeg zakona za ljude sa posebnim potrebama na Kosovu, oni će nastaviti da se suočavaju sa istim problemima. Svi problemi koje vlada treba da rešava moraju da budu predviđeni zakonom tako da, dugoročno gledano, možemo da vidimo promene. Da sam na nekoj poziciji odlučivanja, donela bih poseban zakon koji bi obuhvatio infrastrukturu, tržište rada i obrazovanje za ljude sa posebnim potrebama, kao i godišnju državnu kampanju za podizanje svesti i promovisanje integracije i jednakih prava ljudi sa posebnim potrebama u društvu.

Kako vidite ulogu žena u poboljšanju života ljudi sa posebnim potrebama?

Kao što nas donose na svet, žene razumeju patnju koju trpe i borbe kroz koje prolaze ljudi, uključujući one sa posebnim potrebama. To postaje još tačnije kad je reč o majci deteta sa posebnim potrebama. Uloga majke u postupanju prema ljudima sa posebnim potrebama izuzetno je bitna upravo zbog ljudske i emotivne povezanosti koja postoji između njih.

Kako mislite da je vaš primer pomogao, odnosno može da pomogne drugima?

Rođena sam i odrasla u porodici koja me je naučila da živim kao normalna osoba i da ne budem ograničena svojim invaliditetom. Bila sam ravnopravan član porodice isto kao moj brat i moje sestre. Postarala sam se da prihvatim ovu vrstu normalnosti i prenesem je u grupe svojih prijatelja. Oduvek sam bila veoma ambiciozna uprkos svojim zdravstvenim problemima i uvek sam imala jasnu viziju i pogled na ono što želim da postanem u životu. Puno sam se borila za svoja prava i mnogi od mojih snova su se ostvarili. Nikad se nisam uzerala da to javno izrazim, tako da ohrabrim druge ljude sa posebnim potrebama da žive svoj život na najdivniji i najnormalniji način. Nadam se da će mnogi moći da nauče ponešto iz mog primera. To što sam prva ambasadorica dobre volje za Kosovo a imam posebne potrebe osporilo je brojne tabue i predrasude ovog društva i svima pokazalo da osoba sa posebnim potrebama na Kosovu može da bude zvanična predstavica, članica osoblja, aktivistkinja za ljudska prava i pobornica velikih ideja. Naravno da sam se u životu suočila sa brojnim teškoćama te da i sada nailazim na mnoštvo prepreka, ali ću i dalje biti ona koja jesam. Moj savet je da pre svega moramo da prihvatimo sebe i ono što jesmo, a onda možemo da očekujemo i od drugih da nas prihvate.

"Lepota počinje sa nama", modna revija i izložba fotografija

Posle prvog Rodnog razgovora sledila je Izložba "Lepota počinje sa nama". Taj događaj bio je nastavak modne revije za osobe sa posebnim potrebama koju je finansirala KEU/SPEU, održane pod istim nazivom decembra 2018. godine. Njome je obeležen Dan ljudi sa posebnim potrebama i Međunarodni dan ljudskih prava.

Revija je izvorno bila ideja ambasadorke Eljvane Šalja. Ona je predano radila da koordiniše sve angažovane učesnike i besprekorno realizuje veoma profesionalnu - i na momente veoma emotivnu - reviju. Preko 20 kosovskih modnih dizajnera kreiralo je odeću koju su manekeni predstavili na modnoj pisti. Eljevina je lično otvorila reviju a ambasadorica Apostolova je pozdravila sve učesnike među kojima su bile porodice manekena, brojni predstavnici vlasti i javnost. Zadržan je isti cilj, da se podigne svest i pokaže da ljudi sa drugačijim sposobnostima mogu da se integrišu u društvo, čak i u oblasti prevashodno vođenoj izgledom.

35 fotografija snimljenih na reviji bilo je izloženo 20 dana u prostorijama IKCEU. Ta izložba bila je prva u 2019. godini i prva u IKCEU i privukla je veliku pažnju medija, javnih zvaničnika i šire javnosti.

FEBRUAR 2019. - ŽENE I MEDIJI

JETA XHARRA: Moramo da se postaramo da žene imaju zagarantovana mesta za stolom u svim ulogama

U fokusu drugog Rodnog razgovora EU, "Zato što mi nešto značimo", bila je uloga žena u novinarstvu i način na koji kosovski mediji predstavljaju žene. U razgovoru održanom februara 2019. godine učestvovala su novinarka sa celog Kosova u nastojanju da istaknu odnose između žena i medija i izazove pred kosovskim novinarkama. Učesnice su razgovarale o nejednakostima i diskriminaciji sa kojima su suočene žene u ovom sektoru. Mnoge od njih su osetile da su bile nečija meta, čak i fizičkih napada, da su im muškarci bili rukovodioci i cenzori svih onih godina dok su pokušavale da javna savest i ispune svoju misiju profesionalnog novinara. Kampanje blačenja i direktne pretnje utiču na slobodu govora na Kosovu i u drugim delovima sveta. U debati je učestvovala Jeta Džara, spikerka najgledanijeg programa o aktuelnim dešavanjima na Kosovu, "Jeta na Kosovu" (ujedno: "Život na Kosovu") i direktorka za Kosovo Balkanske mreže istraživačkih novinara (BIRN). Mi smo

uradili intervju sa Jetom, ženom koja je savladala velike izazove i danas je jedna od najvažnijih novinara u regionu Balkana.

Koji su, prema vašem mišljenju, najveći izazovi sa kojima se suočavaju žene na Kosovu?

Da se kosovska javna sredstva troše na prioritete građana (kao što su obrazovanje, zdravstvo i životna sredina). Neprihvatljivo je da u nekim mestima na Kosovu ljudi u svojim kućama još uvek nemaju priključenu kanalizaciju niti vodovod. Neprihvatljivo je da deca s teškoćom idu u školu ili zato što nema trotoara ili zato što su na njima parkirana vozila. Nedopustivo je da naša vlada želi da izgradi treću termoelektranu na ugalj dok svake godine oko 1.000 beba i male dece umire zbog lošeg vazduha, prema podacima Svetske banke. Dakle, za mene kao za ženu, nedopustivo je dozvoliti ovoj vladi da izgradi tu termoelektranu i time rizikovati skraćen životni vek budućih generacija. Zato se borim da to sprečim.

Da li sloboda štampe na Kosovu napreduje ili nazaduje?

U poređenju sa ostatkom regiona, Kosovo ne stoji tako loše u pogledu slobode govora; ima slobodnu štampu i dinamičnu medijsku scenu. Na Kosovu mogu da kažem šta hoću i mogu da kritikujem koga god želim, ali ta sloboda je bila osvojena; moja generacija novinara je nije dobila na poklon. Pripadam generaciji novinara koje je kao i mene 1998. i 1999. godine srpska policija pozivala na "informativne razgovore" dok smo izveštavali u toku rata na Kosovu. Snimali bismo zverstva i onda skrivali trake od drugih u zemlji, pa ipak su naši izveštaji stizali do svetskih ekrana. U to vreme radila sam za Bi-Bi-Si jer su Albanci bili isključeni sa javne TV. Osnova sam novine na albanskom da bih otkrila istinu, pod nazivom "Bujku" odnosno "Poljoprivrednik", da bih sprečila da ih ugase. Bila sam jedini štampani izvor informacija na albanskom jeziku na Kosovu.

Da li sloboda štampe na Kosovu napreduje ili nazaduje?

Porodica je glavni stub oslonca za svakog. Čak i za ljude sa posebnim potrebama porodica igra najbitniju ulogu u njihovom obrazovanju i samoprihvatanju. Porodica treba da ih podrži da se integrišu u društvo i da ih motiviše da budu uspešni i da se odvaže da imaju svoje snove. Ono što vidimo je da na Kosovu brojne porodice još uvek skrivaju svoje članove koji imaju posebne potrebe jer ih se stide ili se zbog njih suočavaju sa predrasudama drugih. To je drastičan problem koji ljude može da demoralishe i da im uskrati dostojanstvo života. Ako neko ne dobije obrazovanje ili ispravan tretman i podršku od svoje porodice, neće ni biti prihvaćen od strane društva kao celine. Lično mislim da uz podršku porodice svako - bez obzira na prepreke i izazove - može da uspe da ukine društvenu stigmiju i stereotipe i da na taj način bude uspešan. Čak i posle rata suočavali smo se sa pretnjama kad smo istraživali korupciju i vodili diskusije o nekim zabranjenim temama. Jednom prilikom, na posleratnom Kosovu, novinaru BIRN-a zaprečeno je vatrenim oružjem na licu mesta i oduzeta mu je traka; snimili smo napad i emitovali ga. Započeo je niz pretnji i lova na vestiće ali mi smo istrajali i nastavili da izveštavamo istinu. Nismo popustili pred pretnjama i prijavili smo one koji su nam pretili policiji i sudu, iako se to nije završilo baš uspešno.

Koji su najveći izazovi za ženu kad se radi o upravljanju tako velikom organizacijom? Da li mislite da žene imaju svoj karakterističan stil upravljanja?

I Osnova sam BIRN Kosovo sa troje kolega. Sada je narastao u organizaciju sa oko 60 ljudi koji rade kao izveštači, sudski posmatrači, istraživači, pravni savetnici, rukovodioci projekta, producenti, tehničari, i tako dalje. Čast je voditi ove ljude koji imaju energiju i dinamičnost da ostanu na Kosovu i unaprede zemlju.

Veoma sam motivisana i nadahnuta aktivizmom svojih kolega, koji ne rade svoj posao samo zato što im ja kažem da ga rade. Ovo što vodim nije privatni poduhvat. Većina ljudi koji rade za BIRN osećaju se kao deoničare ove NVO i staraju se ne samo da izveštavaju o tim slučajevima nego još, tamo gde je to potrebno, prosljeđuju ih policiji i sudovima i u tome su često bili uspešni. Oni sami odlučuju o tome da svedoče. Srećna sam kad novinari prate slučajeve korupcije ili nepravde iz pritužbi građana koje primamo preko Kallxo.com, koja je postala najpouzdanija medijska platforma u zemlji za borbu protiv korupcije, sa preko 10.000 prijava od 2012. godine. Nisam sasvim sigurna koji je moj stil upravljanja, jer nisam pohađala školu za menadžment. Umesto toga, imam master diplomu iz studija ratovanja na Kings koledžu u Londonu, tako da vam mogu reći samo ono što sam pročitala u mnoštvu knjiga o smišljanju strategija, a učila sam od najboljih, gledajući kako reporteri Bi-Bi-Sija rade na terenu. To je moja profesionalna osnova. Ali ne mogu da kažem da sam jedinstvena; u mreži BIRN-a, 5 od ukupno 6 domaćih NVO vode žene, tako da mi ne znamo mnogo o muškom menadžerskom stilu!

Kako bi mediji i vlada mogli da pomognu da se opovrgnu stereotipi i promeni način razmišljanja u odnosu na jednakost?

Treba da se postaramo da žene imaju zagarantovana mesta za stolom u svim ulogama: kao urednice, na tribinama, u TV debatama itd. Ne treba da pozivamo žene samo kad se priča o temama koje se smatraju "mekim" nego da ih uključimo u svaku pojedinu temu i debatu, u meri u kojoj je to moguće. Kad je reč o vladi i institucijama, moramo neprestano da promoviramo feminističku agendu, postavljajući im pitanja o tome javno preko TV-a. Ja to radim toliko često da je u mom poslednjem intervjuu sa premijerom Haradinajem, pre završetka, on i bez mog pitanja dao izjavu o činjenici da bi želeo da ubedi svoju braću da i sestra dobije jednak deo od porodične imovine. Davanje ženama jednakog udela porodične imovine je kampanja koju promovisem kod skoro svih državnih zvaničnika koje pozovem u moj program. Dakle, to upravo dokazuje da kad podignete očekivanja od javnih zvaničnika, veći su izgledi da će oni da uvrste rodnu jednakost u svoj plan rada. To počinje da se dešava čak i kad ne postavite takvo pitanje!

Nagradu EU za istraživačko novinarstvo dobile su tri novinarke

30. oktobra 2019. godine, Kancelarija EU/ SPEU podržala je organizaciju svečanosti dodele Nagrade EU za istraživačko novinarstvo za Zapadni Balkan i Tursku. Nagrada je priznanje za rad novinara na gorućim temama u društvu, kao što su vladavina prava, transparentnost, zloupotreba vlasti i osnovnih prava, korupcija i organizovani kriminal.

Ovog puta, nagrade su osvojile tri hrabre žene: Saranda Ramaj, Koha Ditore (prva nagrada), Serbeze Hadžijaj, RTK (druga nagrada) i Ardiana Taçi, KTV (treća nagrada) su dobitnice nagrada. Na svečanosti, zamenik šefice Kancelarije EU/ SPEU istakao je da novinari treba da budu u stanju da vrše svoju funkciju bez političkih pritisaka i uplitanja, sa najvišim profesionalnim integritetom.

EU pridaje veliku važnost slobodi izražavanja. Bez slobode izražavanja i slobode medija nije moguće informisano, aktivno i angažovano građanstvo. Nagradu je ustanovila Evropska komisija da podstakne slobodu izražavanja u medijima i podrži istraživačko novinarstvo u praćenju procesa reformi i očuvanju istorijskog zamaha u pravcu pristupanja EU.

MART 2019. - RODNA JEDNAKOST U IZBORNOM CIKLUSU

VALDETE DAKA: Žene imaju izraženiji osećaj odgovornosti i unose ga i na svoje radno mesto

Rodna jednakost u toku izbornog ciklusa bila je tema razgovora na trećem Rodnom razgovoru EU koji je vođen u ponedjeljak 25. marta u Prištini. Izbori su kritički proces koji određuje političko vođstvo zemlje. Međutim, da bi rodna inkluzija postala stvarnost, nužno je da se konkretno rešavaju prepreke za učešće žena u sve tri faze izbornog ciklusa, koje čine predizborni, izborni i postizborni periodi. Debatom su zajednički upravljale gospođa Valdete Daka, predsednica Centralne izborne komisije i dr Anete M. Fat-Lihic, politička savetnica SPEU i izvršna koordinatorka. Potrebne su i druge mere osim kvota da jednako učešće žena u politici postane stvarnost. Nužna je opredeljenost unutar političkih partijskih struktura da se uvrste i podrže kandidatkinje. Sastali smo se sa Dakom da dublje istražimo pitanje roda i žena u toku izbornog ciklusa i uopšte izbornog procesa.

Koji su, prema vašem mišljenju, najveći izazovi sa kojima se suočavaju žene na Kosovu?

In Generalno, ženama je mnogo teže i ukoliko žele da imaju karijeru i da se profesionalno ostvare, suočavaju se sa više borbi i većim brojem prepreka. Verujem da se isto odnosi na ceo svet, ali je karakteristika koja je naročito tačna u balkanskim zemljama, u patrijarhalnim i tradicionalnim društvima kao što je Kosovo, u kojima žene nikad nisu bile u potpunosti uključene u profesionalnu ili političku sferu. Jedna od borbi koja najviše zabrinjava je činjenica da čak i ako možete da budete uspešna žena koja ostvaruje svoje ciljeve i očekivanja, nikad ne možete stvarno da težite da dođete na vrh piramide uspeha. A održati se tamo postaje još teže. Možete da budete zamenica glavnog, potpredsednica ili da zauzmete svakakve druge rukovodeće pozicije, ali je neverovatno teško da budete direktorka, predsednica, šefica industrije u kojoj radite zbog toga što će vas uvek ocenjivati muškarci. Ponekad,

muškarci ne mogu da podnesu kad se žene pokažu izvršnima. Imali smo predsednicu zemlje, ali nju nije izabrao narod; verujem da bi joj bilo nemoguće da drugačije dođe na taj položaj. Muškarci ne mogu lako da prihvate činjenicu da žena može da bude isto onoliko dobra kao i oni, ili možda čak i bolja od njih. Ja sam šefica Centralne izborne komisije (CIK) i to zato što u to vreme, 2010. godine, niko nije želeo da zauzme tu poziciju, s obzirom na to da je CIK vrlo složena institucija 2020. godine obeležuju svoju prvu deceniju na ovoj funkciji.

Kako se, osim kvota, prema vašem mišljenju može podstaći učešće žena u političkom životu?

Određeni primeri nam već pokazuju da žene mogu biti izvanredne političarke, čak i bez sistema kvota. Sistem kvota je odigrao svoju ulogu u uvođenju žena u parlament Ipak, žene su premašile kvotu a neke od njih sad imaju potrebne glasove da se kandiduju i uđu u parlament Mislim da je još uvek teško za ženu da dosegne sam vrh u nekoj instituciji ili partiji. Koliko gradonačelnica ima danas na Kosovu? Odgovor je da ih ima mnogo. Na čelu najvećih parlamentarnih stranaka nema žena. Nisam čula da je neka žena imala hrabrosti da se sama kandiduje ili da je drugi nominuju za takvu funkciju. Kad žene pomisle na to da se same kandiduju, ne dobiju odgovarajuću podršku stranke; možda zbog činjenice da su žene, ali isto tako i zbog unutarstranačke politike. Muškarcima je uopšte teško da prihvate činjenicu da žena može da bude glavna. Tačno je da imamo žene u politici, ali je njihov broj tek simboličan.

Kako je to što ste žena uticalo na vašu karijeru u pravosuđu?

Kako je to što ste žena uticalo na vašu karijeru u pravosuđu? U vreme kad sam prihvatila ovu funkciju i sve do 2017. godine, puno ljudi u CIK bili su muškarci Danas imamo više angažovanih žena. To što sam žena imalo je velikog uticaja, na početku gledali su me kao lutku, marionetu, svi su od mene hteli da samo radim svoj posao i da se manje bavim drugim stvarima. Muškarci bi završili sve ostalo. Pored toga što sam žena, bilo je teško i zbog toga što je institucija bila prilično ispolitizovana i teška za upravljanje, nakon kosovskih izbora iz 2010. godine - verovatno najgorih izbora ikad održanih na Kosovu, iz mnogo korupcije i krađe. Svako je osuđivao CIK, ona je bila meta velike kritike i osuđivanja u štampi. Politika je namenjena muškarcima i to je opšti diskurs, tako da je za mene to predstavljalo dvostruku prepreku.

Da li mislite da žene imaju svoj karakterističan stil upravljanja?

Žene se staraju o svom radnom mestu, isto kao o svojoj porodici. Još od detinjstva žene se podučavaju kako da vode porodicu - što je srž svakog društva. Zato žene imaju jači osećaj odgovornosti, ukorenjen duboko u njihovom biću. Žene stvaraju porodicu, staraju se o deci, imaju mnogo autoriteta i prenose to na svoje institucije. Tradicionalno, institucije kojim upravljaju žene su uspešnije. Žene se ponašaju prema svom radnom mestu kao što se ponašaju prema svojoj kući, s puno brige i ljubavi. To je nešto što ne vidam kod muškaraca. Muškarci se prema svom radnom mestu ponašaju vrlo površno; imaju odgovarajući raspored i ne čini se da su uvek fleksibilni. Žene u upravljanju idu do u najsitnije detalje. To je ujedno i način na koji sam pokušala da sarađujem u toku svog mandata ovde. Nastojim da sagledam volje.

Kako je upravljanje izborima poboljšano od početka vašeg mandata?

Pridružila sam se Centralnoj izbornoj komisiji kad je bila u veoma haotičnom stanju. Postepeno, naučila sam da se snađem u postupku, naročito posle užasnih izbora iz 2010. godine. Nemojmo zaboraviti da su poslednji održani izbori iz oktobra bili neverovatni. 6. oktobra 2019. godine uzdigli smo se do onog što bih nazvala skandinavskim izborima - pri čemu je Skandinavija izvanredan primer izbornog procesa. Sve je bilo savršeno organizovano a politički subjekti su iskazali veliku političku kulturu. Bez skromnosti, upravljanje izborima je mnogo poboljšano u protekloj deceniji. Do 2010. godine, Centralna izborna komisija bila je deo OEBS-a, delujući kao neka vrsta proizvoda koji je radio pod okriljem OEBS-a. Danas, zahvaljujući međunarodnim misijama, nacionalnim institucijama i našem osoblju, imamo izvanredan skup dostignuća. Na osnovu poslednjih održanih izbora, međunarodne posmatračke misije pozitivno su nas ocenile. Zadovoljna sam što danas ljudi više ne pričaju o manipulacijama, industrijskim krađama i izvitoperenom izbornom procesu.

Majlinda Sinani Ljulaj, zamenica Zaštitnika građana

Majlinda Sinani Ljulaj je zamenica Zaštitnika građana od januara 2018. godine. Ona je aktivistkinja za ljudska prava, neposredno uključena u zagovaranje i promovisanje ljudskih prava, sa fokusom na slobodi govora, uključujući slobodu medija i pristup javnim dokumentima; u društveno-ekonomski i politički prava uključujući rodnu jednakost, itd. UNFPA ju je angažovala kao konsultanta da uradi Nacionalnu procenu reproduktivnog zdravlja i prava. Njeno prethodno iskustvo vezano je za Projekat kosovskog popisa, Ministarstvo za javnu upravu i Parlament.

Jedan od fokusa Institucije zaštitnika građana na Kosovu je unapređenje rodne jednakosti. 2019. godine, posle kosovskih parlamentarnih izbora, Zaštitnik građana je podneo tužbu protiv Centralne izborne komisije u vezi sa rodnom diskriminacijom na listama kandidata političkih subjekata za Parlamentarne izbore 2019. godine. Zaštitnik građana je pozvao na primenu Zakona o rodnoj jednakosti u izbornom procesu, što znači 50% zastupljenosti kandidata oba pola na listama političkih kandidata za opšte izbore. Zaštitnik građana je to podneo kao institucija za jednakost shodno Zakonu o rodnoj jednakosti kao i institucija sa ovlašćenjima definisanim i u Zakonu o zaštiti od diskriminacije.

APRIL 2019. – ROD I MLADI

JOVANA RADOSAVLJEVIĆ: Društvo uči žene da se stalno izvinjavaju i obeshrabruje ih da otvoreno iskazuju svoje mišljenje

23. aprila 2019. godine održan je četvrti "Rodni razgovor EU" u Evropskom domu u Severnoj Mitrovici. Preko 40 predstavnika građanskog društva iz Prištine i Severne Mitrovice govorilo je na temu roda i mladih. Mladi iz raznih zajednica naglasili su važnost aktivizma u osporavanju stavova, rodni uloga i stereotipa u današnjem društvu. Kao istinski nosioci promena, mladi su istakli važnost svoje uloge u lobiranju za sprovođenje zakona o rodnoj jednakosti i zakona koji se tiču omladine, povećanim naporima da budu deo odlučivanja i uspostavljanju dijaloga između raznih interesnih grupa. Uprkos razlikama, saglasili su se da se mlade žene suočavaju sa sličnim izazovima na Zapadnom Balkanu. Dok moraju da se potrude isto koliko i mladići u školi, na fakultetu i radnom mestu, od devojaka se još očekuje da im cilj bude da postanu majke, supruge i pomažu porodici i na druge načine. Govorilo se i o izazovima pred mladim članovima LGBTI zajednice.

Jovana Radosavljević, izvršna direktorka Nove društvene inicijative, devojka iz Leposavića koja predstavlja građansko društvo, daje nam uvid u izazove sa kojima se suočavaju mladi na Kosovu, naročito žene i pripadnici socijalno ranjivih grupa.

Koliko je drugačije što si devojka od toga da budeš mladić na Kosovu i uopšte u regionu Balkana?

Iako je na Zapadnom Balkanu došlo do znatnog napretka u pogledu uloge mladić žena i muškaraca, još uvek uveliko potpadamo pod patrijarhalne stereotipe i obrasce ponašanja. Devojke se podstiču da studiraju i grade karijeru ali se od njih očekuje još i da ispune ulogu majke, supruge i domaćice. Društvena očekivanja utiču i na mladiće; i dalje su pod pritiskom da ostvare i održavaju ulogu hranitelja porodice, a gledaju ih s neodobravanjem ukoliko pokažu bilo kakvu slabost. Društvo ujedno uči žene da se izvinjavaju, obeshrabruje ih da otvoreno iskazuju svoje mišljenje ili žive na način koji se ne uklapa u kalupe. Ishod je da žene postaju nesigurnije u svoje sposobnosti i teže da se povuku, dok muškarci često spremno

prihvataju odgovornosti za koje nisu kvalifikovani. Na celom Zapadnom Balkanu vlada stereotip da žene, bez obzira na svoje zanimanje ili stepen odgovornosti koji nose na radnom mestu, moraju da se udaju i imaju decu da bi ih smatrali uspešnim. To je težak teret. Potrebno je edukovati i muškarce i žene u našem društvu. Zbog društvenih normi i tradicionalnih uloga, žene se ne usuđuju da sanjaju i teže životu koji ih usrećuje.

Stereotipi o tome šta se očekuje od mladih žena na Kosovu i dalje su stvarnost - da li se nešto menja?

Stereotipi su na Kosovu sveprisutni, ali društvo se polako menja. Žene se još uvek smatraju uspešnim ako se udaju i rode decu. Dobro je ako imaju posao, ali u očima zajednice brak je ono što čini ženu uspešnom. Ipak, od žena se očekuje da se zaposle, udaju i rode decu. Žena na Kosovu i dalje nosi teret tri posla: plaćenog zaposlenja, kućnih poslova i podizanja dece. Takođe, žene se sve više ohrabruju da grade karijeru, ali je manje verovatno da će doseći do rukovodećih, odnosno pozicija odlučivanja. Kad je reč o političkom angažovanju, iako postoji više pozitivnih primera, političarke se često konsultuju o tzv. mekim temama kao što su rodna pitanja, dok su tzv. ozbiljne teme odgovornost muškaraca. Nadu donosi nova generacija žena lidera u različitim sektorima na Kosovu. Te pozitivne primere treba podsticati i usmeriti u glavne tokove, dok zajednica kao celina treba da se dodatno edukuje o ovom pitanju.

Recite nam nešto o svom iskustvu mlade profesionalne žene?

Kao kosovskoj Srпкиnji sa severa Kosova i mladoj ženi, nije mi bilo lako da stvorim sebi mesto i steknem priznanje u svom profesionalnom okruženju. Kao pripadnica etničke manjine, mlada osoba i žena, nailazila sam na brojne izazove na svom profesionalnom putu. Uložila sam vreme i novac u svoje obrazovanje i sigurna sam u to ko sam i šta znam. Da nisam uložila u obrazovanje i da nisam naporno radila, nisam sigurna da bih bila dovoljno samopouzdana da prihvatim profesionalne izazove koje danas imam. Danas, ja rušim nevidljive prepreke u svom okruženju. Vodim uspešnu NVO. Donosim izvršne odluke. U mom timu rade muškarci koji sebe ne

smatraju nadmoćnim zbog svog pola. Podstičem žene oko sebe da se više angažuju i da žele više. To se odražava na to kako muškarci u mom okruženju doživljavaju žene. Žene uopšte moraju da rade više nego muškarci da bi ostvarile iste rezultate i stekle poštovanje i priznanje. Muškarci se često ženama obračunavaju u visine, ne uzimaju ih za ozbiljno, ili ih ignorišu. Zato moramo da radimo duplo napornije da bismo postigle iste rezultate kao muškarci.

Prava LGBTI zajednice na Kosovu i dalje su nerešeno pitanje, ali mladi aktivisti se veoma trude da pokrenu promenu. Šta je potrebno za promenu mentaliteta u tradicionalnom društvu?

Za uspešnu promenu mentaliteta u tradicionalnom društvu potrebni su politička volja, siguran prostor za javnu diskusiju i javna afirmacija LGBTI zajednice. Za oblikovanje novog diskursa presudna je uloga medija, u smislu stvaranja pozitivnog narativa i afirmativnih priča u svim delovima društva. Danas je potrebna hrabrost za javno priznanje i stoga moraju da budu zagarantovani mehanizmi sigurnosti i inkluzije. Na kraju, pored političke volje i promene diskursa, mladi kao i stari moraju da se edukuju.

Mladi imaju mnogo toga da kažu, ali se njihov glas ne čuje baš uvek. Šta vi mislite da institucije mogu da učine da obezbede da su mladi zastupljeni?

Institucije treba da podstiču diskusiju i otvore prostor za dijalog. Njihova odgovornost treba da bude edukacija mladih o sopstvenim pravima i podsticanje da učestvuju aktivno i suštinski. Treba obezbediti prostor koji će da iznedri mlade lidere. Mlade treba ohrabriti da se politički aktiviraju. Pozitivne primere treba promovisati da bi se pokazala mogućnost uticanja na odluke. Na kraju, političke elite treba da se edukuju o novim znanjima i idejama koje mladi unose u društvo.

Ljend Mustafa, hrabri aktivista i glas iskrenosti

"Za mene je privilegija to što sam prva transrodna osoba na Kosovu koja je javno izrazila svoj rodni identitet. Živeći u jednoj od najizraženije homofobičnih i transfobičnih zemalja na Balkanu, na početku nisam ni imao neka velika očekivanja. U stvari, tada sam bio pripravan na najgore. U poslednjih 5 godina stvari se u našem društvu zaista menjaju. Sećam se da su mi ljudi govorili da o tome ne pričam javno, jer je opasno i mogao bih da prođem veoma loše. Ali eto, nisam samo ja objavio svoju transrodnost već i mnogo drugih LGBTQ+ osoba (naročito tinejdžera) o tome javno govore i bave se pitanjima LGBTI zajednice. Nova generacija je puna nade, puna žara da promeni stvari i uspeće u tome. Oni su tako snažni i toliko nadahnjuju".

Transrodne osobe imaju rodni identitet ili rodno izražavanje različito od pola dodeljenog rođenjem. Ljend Mustafa rođen je kao žensko/devojčica, ali prelazi u mušku. Ljend Mustafa je ponosno bio jedan od učesnika naših Rodnih razgovora EU i evo šta je imao da kaže o LGBTI zajednici i njenom prihvatanju na Kosovu.

"U trenutku kad sam odlučio da se javno izjasnim i borim se za naša prava, morao sam da se oprostim od previše stvari. Prijatelja, posla, poznanika, porodice. Morao sam sve da počnem od samog početka, ali sam bio usredsređen i odlučan da inspirišem druge članove LGBTI populacije. Iskreno, institucije baš i ne zvuče obećavajuće. Kad je reč o ljudskim pravima i posebno o pravima LGBTI osoba, bio sam razočaran previše puta. Aktivisti moraju prestano da vrše pritisak jer ništa što ima veze sa pravima LGBTI zajednice nije prioritet. Međutim, ponekad mi neki ljudi zaposleni u javnim institucijama probude nade, tako da ne bi bilo pošteno da ih sve generalizujem. Za sada, sav moj fokus prebačen je na zajednicu, na kulturu. Shvatio sam da bez obzira koliko da se zalažem za neku konkretnu stvar, to će uvek imati manje snage ako nemam zajednicu na svojoj strani. Trenutno okupljam što više ljudi za novi "kvir vejev" kad ćemo svi zajedno ustati i krenuti da uzmemo ono što nam pripada, ništa drugo osim jednakosti, bezbednosti i ljubavi. Mi imamo tako snažnu kulturu, prošli smo mnogo toga kao zajednica i moramo da to iskoristimo da bismo osnažili jedni druge i sebe same. Onda kad svi ustanemo i krenemo, u isto vreme istim putem, tada ćemo bez ikakve sumnje da dobijemo svoja prava" rekao je Ljend u ovom našem kratkom intervjuu sa njim.

MAJ 2019. – ŽENE U POSLOVANJU

ARTA ŠEHU: Žene ponekad same sebe ograničavaju jer obično potpadnu pod stereotipe

Maj 2019. godine bio je sav u znaku žena u poslovanju. Da bismo razgovarali o ulozi žena u privredi, a u sklopu kampanje "Pričamo o privredi" koju je sponzorirala EU, 5. Rodni razgovor bio je više od obične debate. Ovaj celodnevni kombinovani događaj obuhvatio je objavljivanje izveštaja "Rodne kvote u korporativnim upravnim odborima na Kosovu", panel diskusiju o ženama u poslovanju, kao i info sesiju sa start-up preduzećima, sa fokusom na preduzećima kojima upravljaju žene i na važnosti mentorskog rada. U partnerstvu sa Koalicijom jednaka prava za sve, kao koalicijom NVO koje podržava Kancelarija EU na Kosovu, događaju je prisustvovalo preko 80 učesnika iz redova poslovne zajednice, organizacija građanskog društva, studenata, vladinih institucija i ambasada. Jedna od učesnica bila je Arta Šehu, saosnivačica Labbox-a i jCoders Akademije, a ovo je imala da kaže na tu temu. Događaj je otvorila ambasadorica Apostolova.

Žene, tehnologija, preduzetništvo... do pre samo nekoliko godina, na Kosovu su se ti pojmovi činili seemed gotovo nespojivima. Kako ste uspeali da ih povežete?

Moje preduzetničko iskustvo započelo je kao želja da doprinesem unapređenju obrazovanja i prilikama za obrazovanje koje su od značaja za našu mladu generaciju. Kao inženjerka informatike imala sam priliku da radim na terenu i razumem snagu koju može da donese stvaranje uz pomoć tehnologije. Imam tri ćerke i važno mi je da pružim prilike svojoj deci da bi ih bolje pripremila za njihovu budućnost. Pošto živimo u 21-om veku u kojem je tehnologija u srži većine stvari koje radimo, činilo mi se i još uvek smatram da je priprema dece da koriste tehnologiju kao oruđe za stvaralaštvo veoma relevantan posao. Osnovala sam jCoders Akademiju, kompaniju koja nudi programe koji podučavaju decu programske jezike, elektroniku i robotiku, jer mi se činilo da svaki drugi put na svom kraju ima barikade. Za mene je velika odgovornost što mogu da vodim svrsishodnu firmu i pokrećem njenu viziju i misiju, a svrha jCoders-a je više od samog profita. Vođeni smo prilikama koje u budućnosti

možemo da stvorimo našoj deci, i nastavljamo da stvaramo nova iskustva učenja, nove alate kojima tehnologiju učenja činimo zabavnim, angažovanim i relevantnim iskustvom za decu.

Dalieslažete sa verovanjem da ženemora jadusedo kazuju dvostruko više nego muškari da bi dostigle isti nivo u poslovnom okruženju? Zavis. Svesna sam da još uvek postoje radna okruženja u kojima su muškarci glavni donosioci odluka, što ženama može da oteža napredovanje u karijeri. Nesporno je da na radnom mestu postoje rodni stereotipi. Međutim, isto tako verujem da ne samo muškarci nego i žene razmišljaju u stereotipima i da ponekad same sebe ograniče jer potpadnu pod određeni stereotip. U prethodnih pet godina mog preduzetničkog života, videla sam povećan interes da se pruži podrška ženama da budu uspešne u poslovnom okruženju, što me čini stvarno srećnom. Potrebna nam je raznolikost u radnom okruženju, a ta potreba ije nastala zbog jednakosti, već je nužnost u cilju produktivnosti i poslovnog rasta svake firme koja je zainteresovana da postane i ostane relevantna na tržištu na kojem posluje.

Šta je to što mislite da bi menadžerka mogla da unese u kompaniju ili organizaciju odnosno bilo koje drugo radno okruženje?

Prema mom iskustvu stečenom u radu i sa muškarcima i ženama, ono što određuje menadžerske kvalitete nije rod; to su ličnost i veštine ljudi koji obavljaju te uloge. Volela bih da vidim da više žena veruje u sebe, veruje da mogu da preuzmu rukovodeće pozicije. Veći deo vremena, ograničenja za koja mislimo da ih imamo, postoje samo u našim mislima.

Osim stereotipa, na koji način bi Kosovo moglo da olakša preduzetnicama ili zaposlenim ženama da se više integrišu na tržištu rada? Da li smatrate da treba promeniti zakone?

Obrazovanje, osnaživanje i uzori. Treba da više pričamo o uspesima žena preduzetnica. Moramo da imamo veća očekivanja od žena a ne da ih sputavamo u onome što znaju da rade. Potrebne su nam i žene koje su sigurne u svoje sposobnosti i dovoljno smele da zatraže svoju šansu. Moramo da više gledamo i slušamo o uspesima žena tako što ćemo da prikazemo njihov rad i ispričamo njihove priče. Lično, mislim da je Kosovo odlično mesto za žene preduzetnice. Zakoni su povoljni za žene i podstiču a čak i zahtevaju učešće žena u vladi i na drugim javnim pozicijama. Okruženje isto tako veoma podržava žene. Rekla bih da, ponekad, sve što nas odvaja od neke prilike jeste hrabrost da joj pridemo i okušamo se.

Da li se osećate kao pionir u svojoj oblasti koja je otvorila vrata da je slede druge žene? Ili smatrate da ste samo izuzetak i da će žene nastaviti da se bore da ostvare ono za šta su sposobne?

Ne smatram sebe izuzetkom. Ista sam kao i mnoge druge žene oko nas. I sama sam nadahnuta dostignućima drugih žena na Kosovu. Međutim, voditi poslovanje nije lak posao; on zahteva viziju, doslednost, verovanje, timski rad, samopouzdanje i samokritičnost i čvrsto verujem da ima mnogo devojaka i žena koje su sposobne za taj zadatak. Uglavnom, mislim da ne treba da se plašimo neuspeha. Neuspeh je neizbežan ali to nije kraj. Skloni smo da zaboravimo da broj šansi koje dobijemo u životu ne zavisi od toga koliko nam drugi daju već od toga koliko mi same sebi dajemo.

Mentorstvo naše budućnosti - mentorski program pomoći kosovskim studentima da budu odlični

Mentorstvo naše budućnosti (MNB) je mentorski program namenjen kosovskim studentima. Ovaj program već služi kao mesto susreta profesionalaca i prostor na kojem razmenjuju svoja profesionalna iskustva. Ovaj mehanizam umrežavanja zajednici daje mesto za komunikaciju i korist u različitim oblastima.

Osnivači MNB, Bjondina Redža i Vjosa Morina, objašnjavaju nam kako je nastala ova ideja i u kojoj je meri program uticao na kosovske studente koji su se upisali.

"Jednog dana pile smo kafu u kafiću Dit' e Nat' i prisećale se svojeg studiranja na Univerzitetu u Prištini. Pričale smo kako je na Univerzitetu bilo mnogo studenata i kako profesori nosu mogli da nam pojedinačno posvete pažnju, da nam pomažu i usmeravaju nas do postizanja ciljeva. Tad smo počele da razmenjujemo ideje kako da napravimo alat koji bi kosovskim studentima pružio prilike koje mi nismo imale. Taj razgovor poslužio je kao osnova da razmenimo iskustva i tragamo na internetu za različitim mehanizmima koje koriste različite države. Spajanjem informacija i potencijalnih ideja, malo po malo, počele smo da kreiramo program MNB.

Kad smo zamolile profesionalce iz naše mreže koji govore albanski da dobrovoljno učestvuju u njemu, nismo bile sigurne da će ovaj mentorski program da radi. Da bismo to saznale, počele smo da pišemo mnoštvu različitih profila da bismo videle da li ćemo dobiti pozitivne odgovore i bile smo zapanjene rezultatom! Tako smo saznale da ćemo uspeti da naš program radi! Trebalo nam je skoro godinu dana da sve sastavimo, takođe uz konsultacije sa brojnim postojećim mentorima našeg programa", kaže Vjosa.

Tokom 2018-2019. godine, MNB je započeo prvi krug mentorskog programa, mentorskim radom sa 43 studenata. Posle osam meseci tokom kojih je svaki student imao podršku individualnih mentora i bio deo obuke, početna transformacija je postala primetna.

"Trenutno smo u postupku razgovora sa studentima koji su se prijavili za drugi krug programa. Ono što smo do sada zapazile jeste da ove godine prijavljeni kandidati znaju više o našem programu, bilo zato što su čuli od nekoga koji se upisao u prvom krugu ili zato što su naišli na to na društvenim medijima. Ali još veći utisak je ostavilo to što je dosta njih od prvog kruga čekala na poziv za prijave i da su vodili računa da ne propuste rok. Mislim da smo u roku od dve godine ustanovili svoj položaj među mladima. Uvek nastojimo da radimo više da bismo studentima pružili još više prilika. Potpisali smo memorandume o razumevanju sa raznim kompanijama i organizacijama na Kosovu da našim studentima ponude stažiranje, obuku i šansu za posao kod tih partnerskih institucija. Vjosa i ja smo dve godine volonterski pisale program MNB iako smo imale mnogo obaveza na svojim redovnim poslovima. Studenti sa kojima se svakodnevno srećemo i njihova oduševljenost našim programom razlog su da nastavimo sa našim programom", dodala je Bjondina Redža.

JUN 2019. – RODNO INTEGRISANJE U SEKTORU ZDRAVSTVA

JEHONA BINIŠI HUSA: Žene treba da pripremamo još od mladih dana da se uključe u zdravstveni sistem na Kosovu

17. juna u Evropskom domu održan je Rodni razgovor EU "Rodno integrisanje u sektoru zdravstva". Skupu su prisustvovali predstavnici Ministarstva zdravlja, organizacija građanskog društva, međunarodnih organizacija i, najvažnije, lekari i medicinske sestre.

Živa dvosatna debata bavila se pitanjima kao što su "Da li su posebne zdravstvene potrebe žena dovoljno podmirene u zdravstvenim ustanovama na Kosovu?" i "Kako medicinska istraživanja tretiraju rodne razlike?"

Ta diskusija se dotakla rodnog aspekta u zdravstvenoj zaštiti, prevenciji i edukaciji. Učesnici su govorili o izazovima sa kojima je suočen kosovski sektor zdravstva i kako rodno integrisanje može da doprinese dobrobiti žena. Prema Izveštaju za Kosovo za 2019. godinu, oko 20% stanovništva nema pristup zdravstvenim uslugama

zbog krajnjeg siromaštva. Postignuta je saglasnost da ima još mnogo izazova. Iako loš zdravstveni sistem pogađa sve, žene su posebno pogođene. Na debati se govorilo o odsustvu odgovarajuće pomoći kod porođaja i o potrebi da se izdvoje sredstva i utvrde strategije za prevenciju kancera koji posebno pogađaju žene, kao što je rak dojke. U razgovoru se došlo i do teme selektivnih pobačaja, kao i do situacije u pogledu žena na pozicijama odlučivanja u zdravstvenim ustanovama.

Uradili smo intervju sa Jehonom Biniši Husa, ginekologom i akušerom u Specijalnoj bolnici Bahčeči, učesnikom našeg šestog Rodnog razgovora posvećenog rodu u zdravstvenom sektoru.

Da li se politika rodno integrisanja primenjuje u zdravstvenoj ustanovi u kojoj radite?

O tome mogu da pričam samo u ime ustanove u kojoj radim. To je privatna ustanova u kojoj primamo pacijente i procenjujemo različite probleme koje bi mogli da imaju, naročito u pogledu neplodnosti (teškoće da žena prirodno zatrudni) i nastojimo da pronađemo odgovarajuće rešenje. Naš tim čini uglavnom žensko medicinsko osoblje u svim oblastima, od obrade pacijenata i koordinacije problema do dijagnostike i lečenja. To znači da je integracija žena u našoj ustanovi znatno veća u odnosu na muškarce, a stepen njihove obučenosti od strane rukovodilaca kompanije za upravljanje situacijama i rad sa pacijentima je veoma visok.

Prema vašem mišljenju, u kojoj meri se primenjuje rodno integrisanje u sektoru zdravstva na Kosovu, na centralnom i na lokalnom nivou?

Rodno integrisanje u javnim zdravstvenim ustanovama, na lokalnom i na centralnom nivou, sastoji se od integrisanja rodne perspektive u slučajevima definisanog akademskog statusa koji su neophodni za relevantne ustanove ili političke krugom da bi ispunili i prilagodili se određenim standardima. Prema mom ličnom mišljenju, u sektoru javnog zdravstva na Kosovu vidimo relativno mali broj žena koje su angažovane na važnim pozicijama rukovođenja ili odlučivanja.

Koji su najveći izazovi koje treba prevazići da bi se obezbedio bolji pristup zdravstvenoj zaštiti za žene?

Najveći izazovi za uključivanje žena u zdravstveni sistem sastoje se pre svega u tome da se žene profesionalno pripreme za oblast u kojoj žele da rade, da izgrade samopouzdanje i samopoštovanje u odnosu na svoje odgovornosti. Uvek treba imati na umu delovanje naše okoline i našeg mentaliteta u obeshrabrivanju žena da preuzmu neku konkretnu odgovornost. Ženama na Kosovu često su uskraćene neke odgovornosti. Moralna podrška, zajedno sa stručnom obukom, imala bi pozitivan uticaj na uspešan ženski pristup, u ovom slučaju, uslugama javnog zdravstva. Drugi izazov je finansijska podrška - kad bi žene imale finansijsku podršku, imale bi veću motivaciju i ostvarile bi veći uspeh u karijeri.

Kad uporedite zdravstvenu zaštitu u privatnim i javnim zdravstvenim ustanovama – kako se, prema vašem mišljenju, one postavljaju u odnosu na pristup zdravstvenoj zaštiti za žene konkretno?

Na osnovu mog iskustva, pristup zdravstvenoj zaštiti je u privatnim ustanovama bolji i bliži onome što bi trebalo da bude norma, jer priliv pacijenata koji traže usluge iznosi skoro jednu petinu od zahteva za javnim zdravstvenim uslugama. Treba imati u vidu da privatne zdravstvene usluge na Kosovu zahtevaju plaćanje naknade, tako da je tu potražnja manja zbog nedostatka individualnog zdravstvenog osiguranja. Dakle, finansijski element je jedan od ključnih činilaca u poređenju između privatnog i javnog sistema zdravstva.

Koji su najveći zdravstveni izazovi za kosovske žene? Da li postoji dovoljno statističkih podataka da podrže istraživački rad i analizu?

Na Kosovu ne postoje statistički podaci kad se radi o ženama i sektoru zdravstva. Nemamo statističke podatke o određenim zdravstvenim problemima koji odnose živote mnogih žena na Kosovu, kao što su rak dojke ili rak grlića materice. Kad bi podaci postojali, mogli bismo da smanjimo stopu smrtnosti žena kojima su dijagnostikovane takve bolesti i da sprečimo njihovu dalju smrtnost na Kosovu. Moje je mišljenje da zbog nepostojanja preciznih podataka kosovske žene oklevaju da se upuste u izazove koje sobom nose zdravstvo ili rukovođenje.

Kad biste imali moć da to učinite, kako biste poboljšali zdravstveni sistem u celini? I kako biste unapredili zdravstveni sistem, naročito za žene?

Započela bih od osnovne i srednje škole, podizanjem svesti devojčica i tinejdžerki o odgovornostima koje bi mogle da preuzmu u budućnosti. Školski predmeti treba da grade samopouzdanje u ženama tako da one mogu da urade više u budućnosti, da slede svoje snove i uzmu svoj život u svoje ruke. Nastavnice treba i same da imaju veću podršku i da u većoj meri podrže svoje đake u njihovom jačanju sopstvenih veština. Što se tiče zdravstvenog sistema, programi razmene su odličan način da žene sa Kosova uče od međunarodnih stručnjaka i stiču iskustva iz drugih sistema širom Evrope.

Neke činjenice i brojeke o ženama i zdravstvu na Kosovu

Neposredno iz Rodne analize Kosova koju je finansirala EU

-U zdravstvenim ustanovama radi više žena nego muškaraca. Nema podataka o zanimanjima razvrstanih po polu, ali žene profesionalci tvrde da izgleda da rukovođeće položaje uglavnom zauzimaju muškarci.

-Pristup zdravstvenoj zaštiti može da se razlikuje za žene i muškarce, što može da bude zavisno od etničke pripadnosti i geografske lokacije. Društveno-kulturne granice i pristup finansijama ugrožavaju pristup žena zdravstvenoj zaštiti.

-Farmaceutske proizvode bez recepta žene koriste više (17%) nego muškarci (12%) i lakše prihvataju da koriste sredstva za smirenje da ublaže anksioznost i stres. Društvene predrasude vezane za mentalno zdravlje, aspekt poverljivosti i nedostupna zaštita mentalnog zdravlja doprinose samolečenju.

-Pošto je nezakonito i stoga se retko priznaje, ipak se veruje da se i dalje vrše abortusi zbog neželjenog pola deteta, u korist dečaka (110:100).

-Većina seksualno aktivnih Kosovaca (64%) ne koristi kontraceptivna sredstva. Izgleda da malo njih nauči nešto o kontraceptivnim sredstvima u školi, dok nastavnici navodno redovno preskaču obrazovanje o reproduktivnom zdravlju i ne predaju ga. Neki zdravstveni radnici daju netačne informacije o kontraceptivnim sredstvima.

JULI 2019. – ŽENE U UMETNOSTI

ZANA HODŽA: Pozorište koristim da zagovaram društvena pitanja u čijem su fokusu podizanje svesti o rodno zasnovanom nasilju, ljudskim pravima i različitosti.

Sedmi Rodni razgovor EU, organizovan u julu na zoni crvenog tepiha Međunarodnog filmskog festivala PriFest Priština, bavio se pitanjem žena u umetnosti. Razgovorom su zajedno upravljale Vjosa Beriša, direktorka Festivala, i Rejes Šarl, savetnica SPEU za rodna pitanja. Filmske režiserke, glumice, slikarke, akademici, predstavnici vlasti i institucija sa lokalnog nivoa razgovarali su o izazovima i putevima pred ženama u umetnosti. Učesnici su se saglasili da u svetu umetnosti, u kojem bi glavni kriterijum trebalo da bude talenat, još uvek preovlađuju stereotipi prilikom ocene kapaciteta, raspoloživosti i uticaja. Govorilo se o dejstvu međunarodnog pokreta "MeToo" kao i o naporima umetnica da mogu da žive od svog rada. Dobra vest je zaključak da iako se susreću sa brojnim izazovima, kosovske žene odlučno napreduju u svetu umetnosti. Otkrićemo vam priču o Zani Hodža, pozorišnoj direktorki i osnivaču i izvršnoj direktorki NVO Artpolis.

Kosovske umetnice zaista polako napreduju uprkos opštoj nejednakosti u okruženju. Da li je svet umetnosti, kojim upravlja toliko mnogo talenta, spremniji da prihvati žene?

Postavili ste odlično pitanje. Žene zaista ostavljaju snažan utisak na kosovsku umetnost iako je to put kojim ranije nisu uobičajeno polazile. Bilo je mnogo otpora i nesprenosti od strane rukovodećih struktura da finansiraju rad umetnica, a situacija se promenila tek u poslednjih 10 godina. Verujem da se situacija promenila zato što više nisu imali načina da nas potiskuju i zato što smo mi postale sila sa kojom se mora računati na nacionalnoj i regionalnoj sceni. Ipak, ostaje još mnogo toga da se uradi. Mi tek treba da ostvarimo načelo jednake plate za jednak rad - javna je tajna da su za isti rad žene manje plaćene od muškaraca; na primer, pozorišne direktorke plaćene se manje nego pozorišni direktori. Seksualno uznemiravanje na radnom mestu i dalje postoji, kao i nedostatak mehanizama koji jačaju raznolikost žena angažovanih na umetničkoj sceni.

Recite nam nešto o svom iskustvu mlade preduzetnice i talentovane žene u domenu kulture. Da li mislite da vam je bilo lakše ili teže da uspete nego što bi to bilo da ste muškarac?

Na žalost, na samom početku svoje karijere pozorišne direktorke i menadžerke u kulturi postala sam potpuno svesna nejednakosti. Jedan pozorišni direktor / menadžer mi je fizički pretio zato što nisam radila ono što mi je on govorio da radim, član političke stranke mi je usmeno pretio zato što nisam postavila projekat koji je osmislio njegov rođak, kolege menadžeri u kulturi su me maltretirale zbog mog nastojanja da kao umetnica i menadžerka u svoj rad uključim pripadnike zajednica i mlade. Ipak, moj otpor me je ojačao i izdigao nivo mog rada kao umetnice i menadžerke u kulturi, jer imam stalnu potrebu da svoje veštine i umetnost koristim tako da unesem promenu, da nadahnem druge i stvorim prostor za angažovanost. Do sada sam režirala i producirala preko 20 predstava koje su izvođene u najvećim pozorištima na Kosovu i na Balkanu (u Albaniji, Hrvatskoj, Makedoniji, Crnoj Gori i Srbiji), dok sam kao umetnica, aktivistkinja i instruktorka svoje radove izlagala i u drugim zemljama u Evropi, SAD i Severnoj Africi. Bila sam šefica Odseka za pozorište Festivala SKENA UP od 2004–2011. godine, umetnička direktorka Profesionalnog pozorišta u Đakovici od 2011–2014. godine i osnivač i umetnička direktorka FEMART-a kao najvećeg festivala umetnica i aktivistkinja u regionu. Ja sam nagrađivana režiserka, a završila sam i Međunarodni gostujući program liderstva (IVLP) (Program profesionalne razmene američkog Stejt departmenta). Kao umetnica i aktivistkinja, koristim pozorište da zagovaram društvena pitanja u čijem fokusu se nalaze podizanje svesti o rodno zasnovanom nasilju, ljudskim pravima i različitosti.

Šta je to što mislite da bi žena kao liderka mogla da unese u kompaniju ili organizaciju, naročito u umetničko okruženje??

Na osnovu ličnog iskustva i svojih zapažanja, mislim da liderke obično unose mnogo posvećenosti i predanosti. One obično tretiraju umetnike kao članove porodice i stvaraju produktivnu i transparentniju radnu atmosferu. Kad god je postupak zapošljavanja menadžera bio otvoren i kad su menadžerke bile primljene u pravičnom a ne u politički obojenom postupku, te žene su sprovodile promene i povećavale kapacitete institucija.

Koji biste savet dali mladim umetnicama koje bi želele da žive od svog umetničkog rada?

Želela bih da podelim sa njima svoj životni moto: Opiri se, nadahnjui, stvaraj. OPIRI SE svakog trenutka i svakog dana, jer će te tvoj otpor dovesti tamo gde želiš da budeš i oblikovaće ti budućnost. NADAHNUJ SEBE kroz putovanja, otkrivanje velike umetnosti, kritičnost i uživanje u svakom trenutku. Nadahnjui druge svojim radom i angažovanjem, jer se davanjem mnogo nauči. STVARAJ umetnost koja predstavlja tvoja uverenja i čini da se tvoj glas čuje. Stvaraj dobra dela i doprinesi boljem društvu.

Istaknute umetnice sa Kosova

Umetnička scena na Kosovu buja! Poslednje dve decenije pokazale su da na Kosovu umetnice naročito mogu da se istaknu u stvaranju kulturnih i umetničkih dela. Mnoge od njih su se borile za to, nailazile na prepreke i okolnosti u kojima je bilo jako teško preživeti, pa ipak su umetnice na Kosovu nastavile da blistaju i budu izvanredne u onom što rade, baveći se samom suštinom života na Kosovu. Predstavljamo vam sedam žena koje su uspele u svetu umetnosti na Kosovu i u inostranstvu.

Ljendita Zečiraj je trenutno jedna od najboljih filmskih režiserka na Kosovu. Ona je neverovatna žena sa opsežnim delokrugom rada u svetu kinematografije. 2014. godine proglašena je "Nacionalnom filmskom stvarateljom godine" i osvojila je Godišnju nagradu filmske izrsnosti za kinematografska ostvarenja koju dodeljuje Ministarstvo kulture Kosova. Njen film "Agina kuća" nedavno je prevazišao sva očekivanja i premijerno je prikazan na čuvenom Filmskom festivalu Karlovi Vari.

HAVEIT je jedinstveni umetnički kolektiv koji je razbio umetničku scenu Kosova. Grupa se sastoji od dva para sestara koje se bave svakodnevnim problemima kroz intenzivne i predivne performanse koristeći različite umetničke medijume. Počele su da izvođe performans 2011. godine i do sada su učestvovali u izložbama i boravcima u Albaniji, Grčkoj, Severnoj Makedoniji i Švedskoj. One do danas teže jednakosti. Neki od njihovih najpoznatijih performansa su "Upotrebi svoja usta", "Nema vode ali ima česmi" i "Ja sam glumurozna".

Antoneta Kastrati je kosovska režiserka i scenaristkinja koja se u svojim umetničkim ostvarenjima bavi osetljivim temama. Njeni nagrađivani filmovi prikazivani su na festivalima po celom svetu, uključujući Međunarodni filmski festival u Busanu, Trajbeka filmski festival i Sarajevski filmski festival. Naspoznatija je po provokativnim temama svojih filmova i odvažnom pristupu u pričanju mučnih priča. Njena stručnost iznedrila je igrane i dokumentarne filmove kao što su "Zana", "Ona dolazi u proleće", "Robin", "Cvar", "Laleh", "Kraljevstvo uglja", "Venčanja i pelene".

Adriana Matoši je verovatno trenutno najtraženija kosovska glumica. U svim projektima u kojima glumi, Adriana se transformiše i unosi život u svaki trenutak u kojem se pojavljuje na ekranu, igrajući glavne uloge u filmovima kao što su "Brak", "Agina kuća", "Zana", "Ograda", "Otac" i tako dalje. Harizmatična i veoma tražena od strane najpoznatijih albanskih i kosovskih režisera, Matoši je hodala crvenim tepihom na Filmskom festivalu Karlovi Vari i Berlinale. Na italijanskom Festivalu FilmLab dodeljena joj je nagrada "Najbolja glumica".

U muzičkom svetu poznata kao **ANDRRA**, **Fatime Kosumi** je izvanredna muzičarka i producentkinja. Fatime, koja je poreklom sa Kosova ali živi u Nemačkoj, gostovala je na prestižnim scenama po Evropi. Zajedno sa filmskim producentom Vinsentom Munom, 2014. godine je proputovala kroz više delova Kosova da bi pronašla i snimila rapsoadije koje pevaju žene sa sela. Na putu je snimila kratak dokumentarni film "KANG E DEFA" (Pesme i daire) - Ženska rapsoadija sa Kosova. Stihovi pesama koje piše ANDRRA su delovi njihovih priča i priča mnogih drugih žena koje nisu mogle da ih ispričaju drugačije osim pesmom.

Druga blistava imena u umetničkom i kulturnom životu su Majlinda Keljmemdi, Škurte Ramuši, Bljerta Bašoli, Aurita Agusi, Marigona Čerkezi, Eljbenita Kajtazi, da pomenemo samo neke od njih. Ne treba da zaboravimo ni poznata međunarodna imena kao što su Dua Lipa, Rita Ora, Era Istrefi i Njomza, sve poreklom sa Kosova.

AVGUST 2019. - RODNA JEDNAKOST U SPORTU

ŠĆIPE BAJČINCA: Naše društvo teži da diskriminiše žene u mnogim oblastima života, tako da ni sport nije izuzetak

Osmi Rodni razgovor EU vođen je avgusta 2019. godine na temu "Rodna jednakost u sportu". Među učesnicima ovog događaja bili su predstavnici Ministarstva omladine, kulture i sporta; Olimpijskog komiteta Kosova; raznih sportskih federacija; profesori fizičkog vaspitanja i sporta; studenti na tim katedrama, profesionalne sportistkinje i sportske veteranke.

U fokusu diskusije bili su nedovoljna zastupljenost žena u sportu - bilo da je reč o takmičenju, rukovodstvu, obrazovanju ili treniranju - i koliko je važno da se takva situacija popravi. U debati su razmotreni još i razlozi koji leže u osnovi sadašnje razlike u zaradama sportista i sportistkinja i njihovog nejednakog medijskog praćenja.

Ovakva situacija nije jedinstvena za Kosovo, već se može naći u celom svetu, a njeno rešavanje će zahtevati uključenje svih oblasti društva, uključujući sportiste.

Uprkos teškoćama na koje nailaze, žene kao Majlinda Keljmendi i Uta Ibrahim dosegle su najviše visine u svetu sporta i učinile Kosovo ponosnim. Njihov uspeh će svakako pomoći da se promene stereotipi o tome koliko uspešne mogu da budu sportistkinje sa Kosova.

Šćipe Bajčinca, profesorka na Fakultetu za fizičko vaspitanje i sport na Univerzitetu u Prištini, podelila je sa nama svoje viđenje u toku razgovora. U ovosports.

Šta mislite da su najveći izazovi sa kojima se suočavaju žene u svetu sporta? Koje su to prepreke, ako ih ima, koje ih sprečavaju da dosegnu visoke rukovodeće položaje u profesionalnom sportu, sportskom obrazovanju i treniranju?

Naše društvo teži da diskriminiše žene u mnogim oblastima života, tako da ni sport nije izuzetak. Da bi postale uspešne i priznate u sportu, žene obično moraju da rade dvostruko napornije nego muškarci. Glavne prepreke pred ženama su rodne predrasude, nepotizam, politička uplitanja i tradicija okrenuta muškarcima. Govoreći iz ličnog iskustva, mnogo puta kad je trebalo da napredujem u karijeri došlo bi do nekog zastoja i rok bi protekao. Onda bi na tu poziciju došao neko drugi, obično muškarac.

Da li institucija u kojoj radite (Fakultet za fizičko vaspitanje i sport na Univerzitetu u Prištini) doprinosi osnaživanju žena unutar same institucije?

Institucija u kojoj radim, Fakultet za fizičko vaspitanje i sport na Univerzitetu u Prištini, na samom početku je odobrila diskriminaciju prema ženama. Kvota za prijem studenata je 100 muškaraca na 50 žena. Takva politika nema nikakvo opravdanje. Sada je čak i fudbal ženski sport.

Prema vašem mišljenju, šta treba uraditi da se unapredi rodna jednakost u sportu?

Mediji mogu mnogo da učine da se unapredi jednakost jednostavo time što će sportistkinjama posvetiti isto onoliko vremena i pokrivenosti kao i sportistima. Nije dovoljno čekati na neki izuzetan sportski uspeh, kao u slučaju Majlinde Keljmeni - mediji treba da redovno podstiču i podržavaju sportistkinje.

Kakav biste savet dali mladim ženama koje žele da postanu vrhunske sportistkinje? Šta je vama pomoglo da uspete?

Moj jednostavan savet bio bi da slede svoje snove! Ali bih još tražila od roditelja i porodice da u kući podrže devojke i da im pomognu da ostvare svoje snove. Drago mi je što su žene sve svesnije važne uloge koju fizička aktivnost igra u poboljšanju kvaliteta života. Treba da budu spremne da naporno rade i ne dopuste sebi da ih obeshrabre društvo ili prepreke, koje se ponekad mogu činiti nepremostivima.

Kosovke koje su uspele u sportu

Majlinda Kelmendi je najpoznatija džudistkinja na Kosovu, pošto je predstavljala zemlju na Olimpijskim igrama 2016. godine u Rijuu, gde je osvojila zlatnu medalju u kategoriji žena do 52 kg. Keljmeni je počela da trenira džudo 1999. godine u svom rodnom gradu Peći. Samo u 2019. godini, Keljmeni je osvojila Gran pri u Tel Avivu, Grand slem u Diseldorfu i pobedila izazove u Minsku i Tokiju. Kad se zna da joj je tek 28 godina, Majlinda je sjajan primer žene koja se naporno trudi da uspe, što joj obećava svetlu budućnost.

Nora Đako je kosovska albanska džudistkinja. Osvojila je dva otvorena kontinentalna turnira 2015. godine, u Tunisu i u Lisabonu. Sa trenerom Dritonom Kukom, Đakova je osvojila ukupno 11 medalja na svetskim kupovima. 21. aprila 2016. godine osvojila je bronzanu medalju na Evropskom prvenstvu u džudou 2016. godinu u Kazanju, u Rusiji.

Distria Krasnić je kosovska džudistkinja koja je osvojila medalju na Svetskom prvenstvu u džudou za 2019. godinu. Krasnić je osvojila i Gran pri u Antaliji 2018. i 2019. godine. Na Gran prij u Hagu osvojila je zlato 2017. i bronzu 2018. godine, a osvojila je i Gran pri u Samsunu 2015. godine. Distria ima svega 24 godine.

Uta Ibrahim je prva Albanka koja se popela na Mont Everest. Svojim aktivnostima u alpinizmu i medijskim nastupima, Uta nastoji da podigne svest o prirodi, planinama i ljudskim pravima, naročito na Kosovu i u Albaniji. Tokom četiri godine popela se na neke od najviših vrhova sveta: Musala 2.925m (Bugarska), Olimp 2.918m (Grčka), Ergeus 3.916m (Turska), Mount Hasan 3.200m (Turska), Emler 3.500m (Turska), Mont Blan 4.880m (Francuska), Monh 4.107 (Švajcarska), Maunt Rejner 4.392m (SAD), Vrh Jalung 5.700m, Vrh Nurbu 5.800m, Vrh Ramdung 5.925m, Labuš 6.119, Island 6.189m, Ama Dablam 6.812m.

SEPTEMBAR 2019. - EKO-FEMINIZAM, ŽENE I ŽIVOTNA SREDINA

BLJERTA AVDILJI: Ako želimo da se oslobodimo prevlasti muškaraca, moramo prestati da razmišljamo kao muškarci!

Deveti Rodni razgovor EU na temu "Ekofeminizam, žene i životna sredina" održan je 19. septembra u Evropskom domu u sklopu kosovske Nedelje održivog razvoja. Panel od četiri stručnjaka za antropologiju, bioekonomiju i rodnu jednakost obratio se publici u kojoj je bilo 50 predstavnika građanskog društva i organizacija za prava žena, međunarodnih organizacija, univerziteta i kosovskih institucija. Diskusija je vođena o tome kako sadašnje društvene i političke strukture čine žene još ranjivijima na posledice klimatskih promena i, u isto vreme, o tome kako žene mogu da nešto učine po tom pitanju ako nametnu promene u politici zaštite životne sredine. Nejednakosti u društvu, uključujući rodnu nejednakost, doprinose problemima očuvanja životne sredine koji na različite načine pogađaju ljude. U toku diskusije analizirano je upravljanje otpadom kao prilika za zaradu i pomenute su ekofeminističke inicijative u drugim zemljama kao moguća inspiracija za Kosovo. U zaključku,

učesnici su se složili da pojedinačne odluke koje doprinose zaštiti životne sredine treba u istom pravcu da slede i javne politike. Bljerta Avdili, antropologistkinja i aktivistkinja za prava žena i jedna od panelistkinja Rodnih razgovora EU, iznela je svoje viđenje o ekofeminizmu, brizi o životnoj sredini i načinima na koje bi vlada mogla da uvrsti ekološka pitanja na vrh političke agende.

Šta je ekofeminizam?

Ekofeminizam se odnosi na nedeljivost između ženskih i ekoloških prava - ne samo kao analogija između eksploatacije ženskih odnosno ženstvenih tela već kao i prava žena na račun ekoloških prava. Razarenje životne sredine i društvena nepravda imaju zajednički uzrok koji proističe iz hijerarhijskog načina mišljenja, a to je prevlast jedne osobe nad drugom, crno-beli način razmišljanja koji je postao duboko usađen u društvo zbog heteronormativne hegemonije. Ekofeminizam je prostor u kojem se ukida odvajanje ljudskih bića od prirode (ili njihova nadmoć nad prirodom). Umesto

toga, ljudi se prepoznaju kao deo prirode i moraju da nauče da budu u skladu sa prirodom da bi bili u harmoniji sami sa sobom.

Šta biste rekli ljudima koji misle da Kosovo još uvek nije spremno za prava žena ili za zaštitu životne sredine i koji tvrde da ima važnijih pitanja koje treba rešavati.

Da bismo se pozabavili razaranjem životne sredine, moramo da osporimo hijerarhijske okvire i načine mišljenja. Zatim, da bismo se pozabavili ekološkim nepravdama moramo da se pozabavimo društvenim nepravdama, jer uništavanje životne sredine i ugnjetavanje ranjivih grupa potiču iz istog načina razmišljanja i istih sistema. Pokoravanje žena i prirode je društveni a ne biološki konstrukt. Pored društvenog zlostavljanja, žene trpe i od patrijarhalnih pravila. Žene su podložnije biološkim problemima koji prate zagađenu životnu sredinu. Ekološko dejstvo na žene utiče na rađanje dece. Zatrovanost vazduha, zemljišta i vode ima štetne posledice na žene i decu. Pobačaji, urođeni nedostaci, bolesti i neplodnost samo su neke od posledica zatrovane životne sredine. Kad se to objasni, pitala bih te ljude šta je važnije i bitnije od vode koju pijemo, vazduha koji dišemo i hrane koju jedemo? Onda bih ponovila da su upravo to ona bitna pitanja koja moramo da rešimo.

Recite nam više o tome šta znači biti aktivistkinja za ženska prava i za životnu sredinu.

Najvažnija stvar za ekofeminizam i eko-kvir aktivizam je razgovaranje sa ljudima da bi se uobličila politička debata i promenila shvatanja tako da žene u životnoj sredini postanu vidljive.

Šta možemo da uradimo da doprinesemo ekološki prihvatljivom Kosovu i kako u tome može da pomogne pokret za prava žena?

Postoji rizik da će ekofeminizam postati srednja tačka koja povezuje rodna pitanja sa "zamagljivanjem na roze" i "zamagljivanjem na zeleno" i ako dođe do toga, ovaj pokret će biti ništa više nego samo još jedna cigla na ionako već prenatrpanom mestu. Pokret za prava žena na Kosovu mora da se preispita priznajući da se proces samouništenja manifestuje kroz njegov pandan, a to je proces

nezaustavljivog rasta, reprodukcije i iscrpljivanja resursa. To je oličeno u kapitalizmu. Uzrok eksploatacije žena nikad nije bio patrijarhat. Problem je u delu "arhat" od patrijarhata, što je prevlast jedne osobe nad drugom. Dakle, treba da težimo jednakosti inteligencije, prevazilazeći rod i prevlast onih koji znaju nad onima koji ne znaju. "Žene žele da budu ravnopravne sa muškarcima. Žene žele da ih smatraju podjednako inteligentnima kao što su muškarci. Žene ne žele da budu pokorna strana i da im muškarci objašnjavaju stvari." Danas smo sve to čuli od feminističkih grupa. Međutim, te iste žene prihvataju nejednakosti inteligencije među ljudskim bićima, koja onda paradoksalno prihvataju prevlast drugih ljudskih boća, vrsta i Zemlje! Neznanje bi trebalo da bude podređeno znanju: znanje treba da ima prevlast. Žene treba da budu u stanju da se oslobode od muškog potčinjavanja i otrgnu se od muške logike jednakosti znanja. Ako želimo da se oslobodimo prevlasti muškaraca, moramo prestati da razmišljamo kao muškarci! Kad žene preuzmu carstvo dominacije muškaraca, postaju gore od muškaraca. To je takođe poznato kao muška logika. Dakle, time što nećemo upasti u zamku muške logike i postati potrošači sistema koji uništava zemlju i ljude na njoj, pokret za prava žena ne samo što može da pomogne već može i da predvodi u borbi ka radikalnoj i evolucijskoj promeni koja će važiti za sve.

Šta mislite, kako bi vlada mogla da uvrsti ekološka pitanja na vrh političke agende.

Usvajanjem deset načela zemaljske demokratije: Pravda, Održivost i Mir. Međutim, šanse da se to dogodi su krajnje male. Prema tome, jedini način na koji vlada može zaista da uvrsti ekološka pitanja na sam vrh političke agende jeste tako da nametne restriktivne mere EU za rodno integrisanje na Kosovu koje ima ambicije za članstvo u EU.

Kosovska Nedelja održivog razvoja

Kosovska Nedelja održivog razvoja je (KNOR) platforma za zvaničnike, predstavnike građanskog društva, donatorske zajednice, nacionalnih i međunarodnih stručnjaka i univerzitetskih radnika za razgovor o pitanjima povezanim sa održivim razvojem, sa fokusom na ekološkim i energetske problemima na Kosovu i u regionu.

S obzirom na izvanredan uspeh i širok uticaj tog događaja od prošle godine i na zahteve učesnika, zaključeno je da KNOR treba da preraste u godišnji skup.

Evropska unija je čvrsto posvećena sprovođenju Agende 2030. Održivi razvoj je deo našeg identiteta i usmeravaće našu budućnost. Struktura koju je predstavila izabrana predsednica Komisije Ursula fon der Lejen pokazuje da ona sledi svoja obećanja u pogledu klime i životne sredine time što posvećuje najveći nivo pažnje za ostvarenje Evropskog zelenog ugovora. Klimatska akcija i zaštita životne sredine integrisani su u sve relevantne sektore kao što su poljoprivreda, energetika i transport.

Ovde na Kosovu moram da vas podsetim:

Održivi razvoj tiče se i evropske integracije Kosova. Kosovo mora hitno da vrati svoj fokus na delotvorne i hitne mere koje imaju veliki uticaj na zdravlje i dobrostanje stanovništva. EU je u maju objavila Izveštaj za Kosovo za 2019. godinu, sa naročito zabrinjavajućim poglavljem o životnoj sredini i klimatskim promenama. EU ostaje duboko zabrinuta zbog vrlo sporog napretka. Kosovo će na svom evropskom putu morati da se približi standardima EU i dugoročnim strateškim ciljevima.

Održivi razvoj je preduslov za političku, ekonomsku i društvenu stabilnost. Nema stabilnosti i napretka bez čistog i bezbednog okruženja, pouzdanog snabdevanja energijom i zdravog stanovništva. Prirodni resursi Kosova su ograničeni i očigledno je da se ne koriste na održivi način! Očuvanje životne sredine znači očuvanje Kosova, znači da treba da vodimo računa o sadašnjosti i budućnosti.

OKTOBAR 2019. – ŽENE I DOBRO UPRAVLJANJE

EDI GUSIA:

Rodna jednakost je preduslov za dobro upravljanje

Dragocena diskusija o ženama i dobrom upravljanju odvijala se na 10-om Rodnog razgovoru EU koji je održan oktobra. Predstavnic Agencije za rodnu jednakost, Ministarstva za lokalnu samoupravu i NVO upustili su se u dvosatnu debatu u čijem je fokusu bila važnost sprovođenja Zakona o rodnoj jednakosti u svim sferama života. U vezi sa izbornim procesom, pomenute su zakonske kvote propisane zakonom.

Opširno se govorilo o vrednostima žena uključenih u upravljanje i tome da je njihovo prisustvo bitno za izgradnju institucija. Učesnici su još istakli potrebu za uključivanjem žena u politiku i procese odlučivanja u kosovskoj upravi, kako na centralnom tako i na lokalnom nivou. Jedna od panelistkinja, Edi Gusia, generalna direktorka Kosovske agencije za rodnu jednakost, govorila je detaljnije o vezi između žena i dobrog upravljanja.

Šta mislite da žene mogu uneti u upravljanje? Da li postoji ženski način za upravljanje unutar vladinih organizacija?

Rodna jednakost je preduslov za dobro upravljanje i postiže se obezbeđivanjem jednakog učešća žena u javnom i političkom životu. Ako nam je cilj da izgradimo otvoreno i demokratsko društvo, to se ne može postići ako ne slušamo glas žena, ako ne sagledamo njihovu perspektivu u pitanjima državotvornosti i demokratije u duhu zakonodavstva koji garantuje osnovna ljudska prava - jednako učešće. Žene na Kosovu, uprkos njihovim izuzetnim intelektualnim, profesionalnim i duhovnim sposobnostima, često ostaju na marginama odlučivanja, ne zbog toga što nemaju kapaciteta već zbog problematičnog mentaliteta sa mnoštvom rodni stereotipa koji ih sprečavaju da postanu deo odlučivanja onako kako one zaslužuju. Generacije žena koje su bile uključene u sve domene javnog života, uključujući politiku, iz generacije u generaciju prenose tu kreativnu energiju kosovskih žena koje radom i predanošću stvaraju, upravljaju i grade budućnost. Iako se još uvek suočavaju sa brojnim rodni stereotipima, one svakog dana pristižu sa svojom profesionalnom posvećenošću. Njihove

male pobeđe otvaraju vrata za hiljade mladih devojaka koje će, svojom predanošću, strahom za stvaralaštvom i voljom da promene mentalitet, Kosovo da donesu prosperitet, mir i dobrostanje.

Šta mislite, kako kvote pomažu Kosovkama da naoreduju u političkom zastupanju i kako mislite da će izgledati budućnost? Šta mislite da mora da se promeni da se veći broj žena kandiduje na kosovskim izborima i da žene budu jednako zastupljene?

Važan preduslov za uvođenje kvota bio je da je Kosovo imalo i ima energično i aktivno građansko društvo u oblasti rodne jednakosti. Na početku institucionalne izgradnje dobili smo ogromnu podršku od međunarodnih organizacija i misija koja nam je donela dragocena iskustva i podržala napredovanje agende rodne jednakosti u zemlji. Vrednosti i načela rodne jednakosti, koja su sastavni deo Ustava Republike Kosovo, kao deo znatnog broja međunarodnih konvencija o ljudskim pravima i rodnoj jednakosti - kao što je CEDAW, pokazali su spremnost za unapređen zakonski okvir koji ima za cilj da stvori prostor za delovanje i poštovanje jednakih prava žena i muškaraca na Kosovu. Usvajanje prvog zakona o rodnoj jednakosti bilo je jedan od glavnih dostignuća uspostavljanja demokratskih institucija, a održavanje izbora u duhu ovog zakona pokazalo je da je neophodna pozitivna akcija da bi žensko gledište dospelo u fokus budućnosti zemlje. Kvote su dale pozitivne rezultate, od ohrabriranja žena i devojaka da politiku vide kao jednu od oblasti svog interesovanja u kojoj mogu da daju veliki doprinos, kao što su činile kroz istoriju, ali je ujedno osporilo mentalitet da ženama nije mesto u politici. U poslednja dva izborna kruga, više od polovine poslanica ušlo je u Skupštinu svojim glasovima i to je najveće dostignuće mere afirmativnih kvota. Štaviše, da je sistem kvota bio u celosti sproveden Skupština bi imala jednaku zastupljenost oba pola u poslednja dva skupštinska saziva.

Na koji ste deo kosovskog Zakona o rodnoj jednakosti ponosniji? Koje njegove odredbe je teže primeniti?

Za vrlo kratko vreme mi smo, kao institucija, uspostavili institucionalni mehanizam za rodnu jednakost na najvišem nivou odlučivanja - Agenciju za rodnu jednakost pri Kabinetu premijera, kao što zahteva Pekinška Platforma, kao i mrežu službenika za rodnu jednakost u ministarstvima i opštinama. To je unapređen

model koji već služi kao model u regionu i šire. Tačno je da se ovaj rodni mehanizam stalno osporava, ali moramo imati na umu da su mu potrebni vreme i posvećenost, uspostavljanje adekvatnog održivog modela praćenja i trajna politička podrška da bi se videli njegovi rezultati i naučene lekcije. Imamo i konkretne rezultate u tom pogledu: Izradu većeg broja pravnih akata za oblasti od nasilja u porodici do pristupa uslugama i staranja za preživeli žrtve seksualnog nasilja u ratu, Kosovski program rodne jednakosti za period 2020-2023. godine koji će posle usvajanja da služi institucijama, građanskom društvu, međunarodnim i lokalnim partnerima kao opšta radna platforma za koordinaciju i akciju. Ovaj pravni okvir kao i već unapređen rodni mehanizam, kompleksan je i podleže uticajima i dejstvima političke dinamike u zemlji i šire, ali je još važnije to što je time institucionalna praksa ustanovljena i funkcioniše, tako da je jasno da sprovođenje ovog pravnog okvira predstavlja preduslov za vladavinu prava i izgradnju mira.

Kao jedna od malog broja žena na mestu direktora u kosovskoj administraciji, šta biste preporučili drugim ženama koje žele da slede vaš primer? Šta mislite da vlada treba da uradi da bi se više žena prijavilo i za visoke pozicije u kosovskoj državnoj službi i uspeo da na njih dođe?

Vlada i Skupština treba da donesu više zakona koji se bave problemima ljudi sa posebnim potrebama, sa namerom da ih sprovedu u praksi. Bez odgovarajućeg i važećeg zakona za ljude sa posebnim potrebama na Kosovu, ti ljudi će nastaviti da se suočavaju sa istim problemima. Svi problemi koje vlada treba da rešava moraju da budu predviđeni zakonom tako da, dugoročno gledano, možemo da vidimo promene. Da sam na nekoj poziciji odlučivanja, donela bih poseban zakon koji bi obuhvatio infrastrukturu, tržište rada i obrazovanje za ljude sa posebnim potrebama, kao i godišnju državnu kampanju za podizanje svesti i promovisanje integracije i jednakih prava ljudi sa posebnim potrebama u društvu.

Champions of gender equality at the Ministry of Local Government Administration

Rozafa Ukimeraj je generalna sekretarka u Ministarstvu za lokalnu upravu od 2016. godine. Pod njenim rukovođenjem, rodna jednakost je ostvarivala postojani napredak unutar organizacije Ministarstva kao i na nivou opštinskih vlasti i skupština koje nadgleda Ministarstvo. Sa podsticajnim politikama čiji je cilj da zapošljavanje žena postane stvarnost, MLU je danas jedino ministarstvo koje je ostvarilo 50% zastupljenosti žena što podrazumeva sve nivoe srednjih i visokih rukovodećih pozicija.

Na opštinskom nivou, iako su 38 predsednika opština muškarci, ima više žena direktarki u poređenju sa opštinskim upravama iz 2013. godine (18,5%). Osim toga, tri opštine: Glogovac, Kamenica i Klokot imaju podjednak broj žena i muškaraca, što se nikad ranije nije desilo. Ima još i 6 žena predsednica opštinskih skupština.

Pored toga, MLU je prvi put posvetio posebnu pažnju praćenju jednake rodne zastupljenosti u dva obavezna (i jedina dva plaćena) odbora opštinskih skupština: Odboru za politiku i finansije i Odboru za zajednice. U postupku osnivanja 78 odbora u svim opštinama posle izbora iz 2017. godine, MLU je vratio 31 odluku na preispitivanje da bi se obezbedilo njihovo pridržavanje Zakona o rodnoj jednakosti koji propisuje jednaku zastupljenost oba pola. Posle toga je 25 odluka preispitano i povinovane su zakonu, ali onih 6 opština koje ga nisu ispoštovale upućene su na Ministarstvo pravde tako da se time pozabavi nadležan sud. To je bila pionirska odluka jer je to bio prvi put da je Zakon o rodnoj jednakosti poslužio kao osnova da se ospore odluke opština kao suprotne rodnoj jednakosti.

NOVEMBAR 2019. – RODNO ZASNOVANO NASILJE

TIJANA SIMIĆ: Rodno zasnovano nasilje je sistemsko pitanje koje zahteva sistemski pristup

Uoči kampanje 16 dana aktivizma za okončanje nasilja nad ženama, 19. novembra je održan 11. Rodni razgovor EU na temu "Rodno zasnovano nasilje" u Evropskom domu u Severnoj Mitrovici. Ambasadorica Natalija Apostolova, šefica Kancelarija EU na Kosovu i Specijalna predstavnik EU, imala je uvodnu reč u kojoj je ukazala na potrebu da svako doprinese okončanju nasilja nad ženama i ponovila da rodna jednakost predstavlja temeljnu vrednost Evropske unije. Odlazeći ministar za lokalnu samoupravu objasnio je planove severnih opština da otvore jednu sigurnu kuću za žrtve rodno zasnovanog nasilja uz angažovanje predstavnika NVO. Postignuta je saglasnost da i javne institucije i organizacije građanskog društva imaju svoju ulogu u borbi protiv nasilja i u zaštiti žrtava rodno zasnovanog nasilja. Učesnici su zahvalili EU što je obezbedila platformu za debatu za zajednicu.

U ovom intervjuu, Tijana Simić, aktivistkinja za prava žena iz Severne Mitrovice govorila je o potrebi da se primene međunarodni standardi i najbolja praksa za zaštitu žrtava rodno zasnovanog nasilja.

Koliko je na Kosovu drugačije biti žena i biti muškarac? Stereotipi o tome šta se očekuje od žene na Kosovu i dalje su stvarnost - da li se nešto menja?

Uprkos opsežnim zakonima, potlačeni položaj žena u kosovskom društvu mogao se uvideti kroz visoku stopu trgovine seksualnim uslugama, loš ekonomski položaj žena kao i kroz rodno zasnovano nasilje i nasilje u porodici. Žene na Kosovu imaju manje prilika nego muškarci. One imaju manje izgleda da naslede imovinu nego muškarci, ili da poseduju svoju firmu ili da se uzdignu na društvenoj lestvici. Kosovsko društvo je duboko ukorenjeno u tradicionalne rodne uloge. Od žena koje su zaposlene očekuje se da se pobrinu i za kućne poslove, bilo da su udate ili žive u roditeljskom domu. Dakle, one moraju da rade duplo više da zarade manje. One koje

uspeju da napreduju dalje nego većina žena, u jednom trenutku naidu na "stakleni plafon" bez obzira na svoje obrazovanje i profesionalne veštine. Ipak, došlo je do izvesnog napretka. Najbolji primer toga je procenat glasova koji je na prethodnim izborima dobila gospođa Vjosa Osmani, kandidatkinja za mesto premijera. Pre samo 20 godina bilo bi nezamislivo da neka liderka dobije takvu podršku od kosovskih građana. To jeste napredak; međutim, jedan ili dva primera uspešnih žena ne treba tumačiti kao jednake prilike muškaraca i žena.

Rodno zasnovano nasilje je zabrinjavajuća pojava koja se na Kosovu uglavnom ne prijavljuje, uprkos skorašnjim institucionalnim i zakonodavnim promenama. Nove tehnologije i društvena stvarnost donele su različite oblike seksualnog zlostavljanja i eksploatacije, trgovinu ljudima, itd. Šta još može da se uradi da bi se podigla svest među mladima? Da li su mladi muškarci i žene na Kosovu spremni da promene ovu stvarnost? Zbog duboko ukorenjenih tradicionalnih rodni normi, rodno zasnovano nasilje je još uvek društveno prihvatljivo. Nasilje u porodici je najčešći vid rodno zasnovanog nasilja na Kosovu i u društvu se još uvek smatra za porodičnu stvar. Međutim, mladi češće prepoznaju to kao nasilje nego što su to činile njihove bake ili čak i majke u njihovim godinama. Vrlo malo slučajeva nasilja se prijavljuje zbog nepoverenja u institucije. Potreban nam je sistem koji će adekvatno da reaguje na takvo nasilje. Zakoni su nedavno izmenjeni tako da obuhvate i druge vidove nasilja. Stoga je imperativ da se podiže svest unutar institucija i šire javnosti o trgovini ljudima, seksualnom uznemiravanju, rodnom uznemiravanju, ugovorenim brakovima i rodnoj diskriminaciji. Opštim službama (policija, tužilaštvo, sud, socijalne službe i bolnice) potrebne su trajne obuke, a pružaocima specijalizovanih usluga (NVO kojima rukovode žene) potrebna je delotvorna podrška od države i lokalne samouprave. Najvažnija je da se u borbi protiv rodno zasnovanog nasilja razlikuje koja je uloga države, lokalnih vlasti, institucija i organizacija koje vode žene u skladu sa Istanbulskom konvencijom. To je pravi način da se delotvorno i uspešno rešava ovaj društveni problem.

Šta može da se uradi na Kosovu da se bolje zaštite žrtve rodno zasnovanog nasilja?

Rodno zasnovano nasilje je sistemsko pitanje koje zahteva sistemski pristup. Za bolju zaštitu, norme treba da se

istovremeno primene u porodici, školi, verskim ustanovama, medijima i drugim društvenim i vladinim institucijama. Relevantni zakoni moraju da se usklade sa Konvencijom. Treba još da postoji delotvoran mehanizam za vladinu i institucionalnu odgovornost za slučajeve kršenja ljudskih prava, kao što je Zaštitnik građana za rodno zasnovano nasilje i nasilje u porodici. Dalje, pružaoci opštih usluga treba da imaju redovne obuke. Pored toga, pružaoci specijalizovanih usluga (NVO koje vode žene) treba da budu priznati i podržani kao osnovna karika u lancu borbe protiv rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici, na centralnom i na lokalnom nivou.

Da li su žene iz manjinskih zajednica suočene sa većim teškoćama od drugih žena u pogledu zaštite od rodno zasnovanog nasilja na Kosovu?

Intersektionalnost je pojava koja pogađa sva društva, kako razvijena tako i društva u razvoju. Kosovo je specifičan slučaj zbog svog post-konfliktnog istorijata ali i zbog osetljive političke situacije. Ukupno, stopa rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici je visoka u svim etničkim grupama, dok na strani pružalaca opštih usluga nedostaju adekvatne usluge, kao i sredstva za finansiranje specijalizovanih usluga od strane centralnih i lokalnih vlasti. Međutim, intersektionalnost u većoj meri pogađa žene iz manjinskih zajednica. Na primer, imali smo slučajeve da Srkinje nisu mogle da podnesu zahtev za razvod ili starateljstvo niti da posete svoju decu jer su se udale i porodile se u srpskom sistemu posle 1999. godine. Takođe, kad su srpski policajci integrisani u kosovski sistem, procenat žena u policiji u prevashodno srpskoj opštini je znatno smanjen. Prema tome, sada su manji izgledi da žene u tim opštinama dobiju pomoć od policijske službenice prilikom prijave nasilja u porodici, rodnog ili seksualnog nasilja. Osim toga, Romkinje su istorijski najmarginalizovanija društvena grupa na Kosovu. Takva marginalizacija je dovela do umanjenih prilika za obrazovanje i zaposlenje, visoke stope rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici, ranih i ugovorenih brakova kao i do trgovine članovima porodice.

UN WOMEN, pouzdani partner EU na Kosovu

UN WOMEN je jedan od najpouzdanijih partnera EU na Kosovu. Uz direktorku Vljoru Nuši, koja je uprkos svojim brojnim obavezama uspjela da prisustvuje na mnogim od Rodnih razgovora EU, ta agencija ima neprocenjivu ulogu u osvetljavanju rodni nejednakosti na Kosovu čime doprinosi menjanju stereotipa i shvatanja. Ni ova godina nije bila izuzetak. Bezbednosna i rodna grupa (BRG), grupa sa više zainteresovanih strana kojom predsedava UN WOMEN a okuplja domaće i međunarodne partnere, organizovala je preko 100 aktivnosti i akcija povodom 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama, uključujući impresivno narandžasto osvetljenje čuvenog arhitektonskog blaga Kosova, Nacionalne biblioteke.

Tokom protekle tri godine, UN WOMEN je uspešno realizovao regionalni program koji finansira EU "Primena normi, promena stavova" čiji je cilj okončanje rodno zasnovane diskriminacije i nasilja nad ženama na Zapadnom Balkanu i Turskoj (sa ukupnim budžetom od 5,681.220,39). Svojim fokusom na najugroženije grupe žena, program doprinosi jačanju kapaciteta ženskih organizacija da pozovu vladu na odgovornost za rad, da se zalažu za uspešno sprovođenje i da prate prevenciju i reagovanje na nasilje nad ženama.

Kroz ovaj program, rad UN WOMEN bio je presudan za osnivanje i konsolidaciju Kancelarije nacionalnog koordinатора za nasilje u porodici, za uspostavljanje integrisane baze podataka slučajeva nasilja u porodici i za potpisivanje Memoranduma o razumevanju među kosovskim institucijama za zaštitu, sprečavanje i reagovanje na nasilje, kao i za pristup sveobuhvatnim višesektorskim uslugama namenjenim žrtvama nasilja.

DECEMBAR 2019. – VERA ZA MIR

MIMOZA GAVRANI: Ako primenimo politike podrške osnaživanju žena, pobedićemo u mnogim aspektima

“Rodni razgovor EU” o religiji za mir održan je 12. decembra 2019. godine, kao 12-ti i poslednji u seriji Rodnih razgovora EU u 2019. godini. Predstavnici različitih verskih grupa na Kosovu, uključujući između ostalih Islamsku zajednicu i Katoličku crkvu, učestvovali su na plodnom okruglom stolu. Prisustvovali su i predstavnici različitih kosovskih zajednica. U diskusiji je bilo reči o ulozi žene u različitim monoteističkim religijama prisutnim na Kosovu. Istaknuta je snaga žena kao mirotvorki i posrednica u

teškim vremenima. Pričalo se i o ulozi lidera u miru i u procesu pomirenja.

Učesnici su se saglasili da su, uprkos skorijoj istoriji, na Kosovu sve verske grupe dugi niz godina koegzistirale zajedno.

Mimoza Gavrani, direktorka Kosovske zastupničke grupe – KAG, jedna od učesnica, podelila je svoju priču sa nama.

Kakvu ulogu imaju danas žene na Kosovu u pogledu verske koegzistencije i verskih zajednica na Kosovu?

Odrasla sam kao moderna Muslimanka, a moj deda i moji roditelji naučili su me da budem zahvalna za ono što imam: Budite zahvalni za to što imate; tako ćete dobiti više. Ako stalno mislite na ono što nemate, nikada nećete ni imati dovoljno. Uz liberalan pristup religiji, verujem da je važno imati jednak pristup i inkluzivnost, naročito za žene iz svih zajednica. Ali kaže da žene i devojke iz zajednica moraju da budu osnažene, naročito da unesu mir kao platformu za dijalog, moraju da budu dobro pripremljene i upućene pre nego što se upuste u takav izazov, da budu uspešne i onda ne samo da učestvuju već da budu nosioci promena kad je reč o procesima odlučivanja i tek tada to možemo da nazovemo PROMENOM.

Šta vi kao KAG radite da promovirate veru i mir na Kosovu?

Već 14 godina sam aktivna članica građanskog društva i lobistkinja za ljudska prava i konkretno prava žena. Kosovska zastupnička grupa, KAG (Kosovo Advocacy Group) je idejna grupa koja nastoji da se zalaže za aktivno građanstvo, praćenje lokalnih i centralnih politika za položaj romske, aškaliske i egipćanske zajednice putem istraživanja, analiza i medijskog prisustva. Gavranje je od 2017. godine autorka i kreatorka sopstvenog formata televizijskog programa, "Mimoza", koji se emituje na kosovskoj nacionalnoj televiziji - RTK, i predstavlja ideju primene medija kao alata za podizanje svesti o temama od društvenog uticaja na Kosovu. To je jedinstveni program koji je smislila, pokrenula i koji vodi žena iz manjinske zajednice u regionu Balkana. Sa svim navedenim elementima profila, Gavrani namerava da otvori vrata budućim ženama i pokaže vrednost profesionalnosti koja će imati glavnu

ulogu u oblikovanju budućih dešavanja kao jedinstvena vrednost i u poboljšanju potencijala za rodnu jednakost na Balkanu.

Da li verujete da žene mogu na Kosovu da slobodno izraze svoja verska ubeđenja, žene svih verskih ubeđenja i porekla?

Da. Kosovo je mlada zemlja koja se razvija, spremna da uči i ide napred. Ono je takođe dokazalo da je prihvatilo, prigrilo i neguje toleranciju za verska ubeđenja.

Ko su žene koje su liderke, teološkinje i aktivistkinje u postojećim verskim zajednicama na Kosovu

Smatram da ako primenimo politike podrške osnaživanju žena, pobićemo u mnogim aspektima. Ne mislim pri tom samo na jednake prilike, na primer, samo na prijavljivanje za posao. Ako su država i društvo ulagali samo u muškarce i ako je porodica ulagala u muškarce, to nije dovoljno dobro. Nameravam da i dalje naporno radim i borim se za pristup žena obrazovanju, žena sa sela, žrtava seksualnog nasilja - bilo je nekih istorijskih nepravdi prema ženama na Kosovu kojima želim da se neposredno pozabavim.

Da li bi trebalo u većoj meri uključiti žene i devojke u međuverški dijalog na Kosovu?

Apsolutno, za oba pola je važno da podrže generacije da rastu i omogućavaju klimu rušenja kulturnih, etničkih i političkih prepreka.

Verske grupe srećno koegstiraju i izjašnjavaju se na Kosovu

Tri religije - Islam, Pravoslavlje i Katoličanstvo odavno koegstiraju na Kosovu. Te religije i njihovo sveštenstvo u ovom društvu godinama slobodno žive i slobodno se izjašnjavaju.

Ustav opredeljuje Kosovo kao sekularnu državu koja je neutralna u verskim stvarima i u kojoj je svako jednak pred zakonom, dok je sloboda misli, savesti i veroispovesti zagarantovana. Zakon propisuje da ne postoji zvanična vera, ali navraja pet "tradicionalnih" verskih zajednica i to su: Muslimani, srpski pravoslavni hrišćani, katolici, Jevreji i evangelistički protestanti. Zakon propisuje dodatnu zaštitu i beneficije za tih pet grupa, uključujući smanjene poreze.

Prema studiji za 2015. godinu Istraživačkog centra Pju, Kosovo je 2010. godine imalo 93,8% Muslimana i 6,1% hrišćana; sve druge verske grupe i neopredeljeni građani činili su manje od 1%.

Znatno udeo Muslimana su to samo nominalno; mnogi od njih ne idu redovno na molitvu u džamije, iako se ramazanski post uveliko praktikuje.

Hrišćanstvo je verovatno pristiglo na Kosovo u V veku kako se Rimsko carstvo polako deliklo na istočni grčki i zapadni latinski deo. Kosovo je postalo deo prvog, poznatog kao Vizantijsko carstvo i tako potpalo pod sferu uticaja Pravoslavne crkve sa sedištem u Carigradu.

Srpsko stanovništvo je prevashodno srpsko pravoslavno i pretežno skoncentrisano na severu Kosova iako ima nekoliko enklava i u drugim delovima. Zajednica Albanaca katolika nalazi se uglavnom u Đakovici, Prizrenu, Klini i u nekoliko sela u okolini Peći i Vitine (videti ljaramane). Slaveni katolici sebe zovu Janjevcima ili kosovskim Hrvatima. Slaveni Muslimani na jugu Kosova poznati su kao Goranci.

Prisustvo srpskih pravoslavnih vladika u Lipljanu u Prizrenu prvi put je zabeleženo u X veku.

Katedrala Svete Majke Tereze, glavne rimokatoličke crkve na Kosovu, čvrsto stoji i izgleda prelepo u centru Prištine - glavnog grada Kosova.

**ŠTA KAŽU
ŽENE U
INSTITUCIJAM
A EU**

Žene u EU: Progresivni narativ koji dele o rodnoj jednakosti i osnaživanju žena

Jake žene koje su radile ili još uvek rade u institucijama EU imaju svoje mišljenje o rodnoj jednakosti i osnaživanju žena.

“Shvatila sam da se to što sam relativno mlada i žena podudara sa dva elementa predrasuda sa kojima je veoma teško suočiti se ako su spojeni. Mislim da žene na vlasti imaju tu prvu odgovornost i da sve mi imamo tu prvu odgovornost da budemo uzori za naše ćerke i mlade žene u celom svetu, sa porukom da ako muškarac nešto može da uradi, onda to i vi možete, da postanete bilo fudbalerka, filmska režiserka, generalna direktorka preduzeća, ministarka odbrane ili predsednica. Samo nebo je granica. Ako muškarac to može, sigurno i vi to možete; ne kažem da to možete da uradite bolje od njega, ali možete u najmanju ruku da uradite kao što to može da uradi i muškarac.”

Federika Mogherini

Bivša Visoka predstavnica EU / Potpredsednica Komisije EU

“Važno je da žene ne gledamo prvenstveno ili isključivo kao majke, kako se to često radi.

Rodna jednakost mora da se postigne i obrazovanjem i zakonom. Puko traženje volontiranja i dobre volje za sada nije dalo nikakve rezultate.”

Ska Keler

Poslanica Evropskog parlamenta, poslanička grupa Alijansa 90/Zeleni

“Od 1956. godine, imali smo 183 komesara. Svega 35 su bile žene. To je manje od 20%. Mi predstavljamo polovinu naše populacije. Želimo pravičan udeo. Ja sam [kandidatkinja] zahvaljujući svim onim ženama koje su razbile prepreke i ustaljene konvencije. To sam zahvaljujući onima koji su izgradili Evropu mira, ujedinjenu Evropu, Evropu vrednosti”

Ursula fon der Lejen

Predsednica Evropske komisije

"Žene se podjednako dobro bore, kad zatreba hrabre smo i zaštitničke, tvrdoglave smo, hoćemo da dokažemo šta možemo i da smo u pravu. Ali mi se svojim glasovima i svojom ženskošću ne guramo u prve redove kao što to rade muškarci. Iskreno se nadam da mi kao društvo možemo da prevaziđemo predrasude prema uspešnim ženama na rukovodećim položajim"

Tanja Fajon

Poslanica Evropskog parlamenta, socijaldemokrati

"Sve žene u nekom trenutku svog života trpe rizik od nasilja, bilo kod kuće, na poslu, u školi ili na javnom mestu. Ipak, to je i dalje tabu tema. To zahteva udruženi napor, tako da sam 2017. godinu proglasila "Godinom usmerene akcije za borbu protiv nasilja nad ženama". To ima za cilj da edukuje i podigne svest, podstakne nacionalnu i prekograničnu saradnju i ostvari konkretno dejstvo kroz finansiranje lokalnih projekata"

Vera Jurova

Potpredsednica za vrednosti i transparentnost u Evropskoj komisiji

"Normalno je biti različit. Neću da krijem da sam lezbejka, jer želim da živim slobodno bez straha i opasnosti od učenjivanja. Moja vidljivost, aktivizam i rad osnažili su mnoge lezbejke isto kao i gej, biseksualne, transrodne i interseksualne osobe. Vidljivost (i zakonska jednakost) smanjuju strah u životima ljudi"

Ulrike Lunacek

bivša poslanica poslaničke grupe Zeleni/Evropska slobodna alijansa u Evropskom parlamentu od 2009. do 2017. godine. Bivši izvestilac za Kosovo

“Medlin Olbrajt je govorila da u paklu postoji posebno mesto za žene koje ne podržavaju žene. Mislim da to važi i za muškarce. U jednoj zemlji u kojoj sam bila ambasadorica EU, sastala sam se sa svim liderima svih stranaka uoči parlamentarnih izbora. Svi su bili muškarci. Pitala sam ih koliko bi žena uvrstili na svoje izborne liste. Standardni odgovor bio je: najverovatnije nijednu. Kad sam pitala zašto, rekli su: “Zato što bismo tada izgubili na izborima”. To se desilo pre skoro deset godina. Žalosno je ali tačno da žene u politici ili na drugim pozicijama odlučivanja još uvek nisu zauzele mesto koje im pravično pripada. Ponosna sam što je naša nova predsednica Evropske komisije Ursula fon der Lejen zatražila od evropskih lidera da kandiduju žene. Naterala je sve da se dobro zamisle i da se više potrude. To je ono što je potrebno”

Angelina Ajhorst

Vršilac dužnosti MD za Evropu i Centralnu Aziju, DMD/ZGD/direktorka za zapadnu Evropu, Zapadni Balkan, Tursku | Evropska služba za spoljne poslove

“U Godini za okončanje nasilja nad ženama koju je proglasila Evropska unija, Evropska komisija sa zadovoljstvom sarađuje sa UN Women u jačanju napora da se okonča nasilje nad ženama u zemljama Zapadnog Balkana i Turskoj. Sarađivaćemo u podršci nacionalnim vladama i građanskom društvu da bi se ubrzala zaštita, prevencija i reagovanje na nasilje nad ženama.

Henoveva Ruiz Kalavera

Direktorka za Zapadni Balkan u Generalnom direktoratu Evropske komisije za susedsku politiku i pregovore o proširenju

“Nijedno društvo ne može da napreduje a da ne upotrebi talenat svih svojih ljudi - muškaraca i žena. Vrlo je jednostavno, ako zanemarite deo svojih mogućnosti, ostajete uskraćeni u pogledu ekonomskih dostignuća”

Kristalina Georgieva

Generalna direktorka Međunarodnog monetarnog fonda

"Mislim da je problem u velikoj meri to što se od žena očekuje da budu muškarci. Kad naiđete na čvrstinu kod liderki, to je zato što ih ima premalo i zato što moraju da se stvarno mnogo potrudite da to postanu, na vrlo stereotipski muški način. Mislim da bi to mogao biti pravi generacijski poklon svoj deci koja se sada rađaju - da imaju bliskiji odnos sa očevima, jer je situacija još uvek takva da je u mnogim porodicama žena glavna za brigu o porodici. To ne znači da bi otac trebalo da bude majka, već da su očevi bili imali prilike da provode više vremena sa decom, oni bi očigledno bili razvili drugačiji odnos sa njima. To bi omogućilo ženama da s više posvete poslu, da tako kažem, jer bi došlo do nešto drugačije podele rada kod kuće"

Margrete Vestager

Izvršna potpredsednica Evropske komisije za Evropu spremnu za digitalno doba (Konkurencija)

"Kao lideri, moramo da stvorimo uslove koji omogućavaju našem osoblju, muškarcima i ženama, da razviju svoj puni potencijal i postignu svoje ciljeve u karijeri. Postizanje rodne jednakosti zahteva više od većeg zapošljavanja žena; moramo da ohrabrimo žene u našem osoblju da preduzmu korake nužne za napredovanje u karijeri. Naša uloga je da podstičemo kulturološke promene u našim organizacijama i da se postaramo da naše interne politike štite našu različitost"

Katrin de Bol

Izvršna direktorka Evropa

"Ako žene mogu da imaju sigurnije pravo na zemlju, mogu da poboljšaju svoju sposobnost da koriste i svoj "glas" i "izbor" u odlukama koje utiču na korišćenje i kontrolu svog zemljišta odnosno zemljišta zajednice. Međutim, suštinsko učešće mora da podrazumeva više od pukog prisustva na sastancima: suštinsko učešće obuhvata žene koje imaju i prostora i znanja da slobodno pričaju i samopouzdanja i sposobnosti da odbrane svoja prava. Što su žene upoznatiije sa svojim pravima, to će biti sposobnije da učestvuju"

Mara MARINAKI

Viša savetnica za rodna pitanja. Evropska služba za spoljne poslove (ESSP)

The background features a vibrant orange field with several large, overlapping, curved shapes in a deep purple hue. These shapes create a sense of movement and depth, framing the text in the lower-left corner.

**PODRŠKA
LIDERKAMA**

Žene u politici - samopouzdanje, uticaj i delotvorno liderstvo

Dvadeset sedam žena nadahnuto da predvodi, utiče i deluje na kosovsku politiku. Svaka od njih ima šta da kaže.

Vlade su odgovorne da se postaraju da ženama bude pružena šansa da učestvuju ravnopravno na svim nivoima odlučivanja i da institucije odražavaju razne ljude i zajednice koje predstavljaju. Potreba za osnaživanjem žena i povećanjem njihovog učešća u odlučivanju predviđeno je u Konvenciji o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) koju je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih nacija 1979. godine.

"...dužne da obezbede, pod jednakim uslovima kao i muškarcima, pravo žena da učestvuju u kreiranju i sprovođenju vladine politike i da zauzimaju rukovodeće položaje i obavljaju sve javne funkcije na svim nivoima vlasti..." Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)

Evropska unija (EU) ima razne politike koje podržavaju političko i građansko angažovanje žena, da promovišu žene u procesu odlučivanja i okončaju nedovoljnu zastupljenost žena. Pietkainenov izveštaj Evropskog parlamenta poziva institucije EU (Savet, Komisiju) i nacionalne vlade članica EU da osmisle i sprovede delotvorne politike rodne jednakosti i višestrane strategije za postizanje pariteta u učešću u političkom odlučivanju i liderstvu na svim nivoima i pozdravlja uvođenje rodnih

kvota na izborima. Druge politike kao što su Komisijino Strateško angažovanje za rodnu jednakost za period 2016-2019. godine takođe pominje potrebu da se podstiču i podržavaju aktivnosti nacionalnih vlada koje promovišu rodnu ravnotežu na političkim pozicijama i na pozicijama odlučivanja. Na Kosovu je učešće žena u odlučivanju i dalje nisko uprkos zakonskoj i institucionalnoj reformi na Kosovu izvršenoj prethodnih godina. Zakon br. 05/L -020 o rodnoj jednakosti u članu 6. tački 8. kaže "podjednaka rodna zastupljenost u svim zakonodavnim, izvršnim i sudskim telima i drugim javnim institucijama ostvarena je kad se obezbedi minimalna zastupljenost od pedest procenata (50%) svakog roda, uključujući u njihovim organima upravljanja i odlučivanja". Ipak, ni centralne ni lokalne institucije ne sprovedu u potpunosti Zakon o rodnoj jednakosti (ZRJ). Tradicionalne vrednosti, rodno zasnovano nasilje, društvena isključenost, diskriminacija, siromaštvo, malo učešće žena u odlučivanju, malo učešće žena u radnoj snazi, veoma ograničen pristup imovini i ekonomskim resursima samo su neki od glavnih činilaca koji podrivaju de fakto rodnu jednakost na Kosovu, zbog čega je između ostalog došlo do malog učešća žena u političkom životu u kojem bi inače mogle da rešavaju neke od gorućih problema u društvu.

Rodna analiza za 2018. godinu [1] kaže: Upravljanje i demokratija

-Žene, uključujući žene etničkih manjina, i dalje su nedovoljno zastupljene kao izabrani zvaničnici u opštinskim skupštinama (35%) i Parlamentu (32%); kao državni službenici na visokim pozicijama odlučivanja na opštinskom (20%) i nacionalnom nivou (27%); na političkim funkcijama kao što su šefovi stranaka, ministri (2 od 21) i predsednici opština (0 of 38); i u dijalogu i pregovorima.

-Rodno prilagođeno budžetiranje (RPB) još uvek nije u potpunosti institucionalizovano uprkos izvesnim unapređenjima kao što su redovno pominjanje RPB

u budžetskim cirkularima, dostavljanje podataka razvrstanih po polu od strane više ministarstava i opština i poboljšana znanja nekih zvaničnika o RPB poslednjih godina. Kako je već rečeno, bez obzira na već usvojene institucionalne promene i mere, tekuća situacija u pogledu rodne jednakosti više je de jure nego de fakto. Ukupno uzev, Kosovke se suočavaju sa jedinstvenim skupom izazova kad napreduju ka visokim političkim pozicijama, uključujući nesvesnu pristrasnost, mali broj uzora i grupu koleginica iz istog kruga koja se stalno smanjuje kako postaju starije. Sve to čini da nastojanje

da se dođe do vrha bude samotan i mučan poduhvat. Nedovoljna zastupljenost žena u politici je ozbiljan demokratski deficit na Kosovu, koji podriva legitimitet savremenog demokratskog sistema i narušava ljudska prava. Prema tome, paritetna demokratija i promovisanje žena na pozicijama odlučivanja su važne oblasti delovanja SPEU. Paritetna demokratija podrazumeva jednaku zastupljenost žena i muškaraca na pozicijama odlučivanja. To je korak dalje od kvota i zasniva se na ideji da žene nisu manjina: one predstavljaju više od jedne polovine čovečanstva - u kvantitativnoj dimenziji - i jednu od njegovih komponenti - u kvalitativnoj dimenziji.

Cilj projekta

Povećanje učešća žena u javnom i političkom životu je ključni element razvoja i demokratizacije zemlje. Žene čine polovinu stanovništva, tako da je uravnoteženo učešće žena i muškaraca u politici i javnom odlučivanju determinanta boljeg funkcionisanja demokratskog društva. Podrška, rast i razvoj bitni su svim liderima, ali rodne razlike postavljaju jedinstvene izazove pred žene, kao što su

1. Samopouzdanje: žene - iz raznih veoma racionalnih razloga - imaju više sumnje o tome da li da se kandiduju na izborima
2. Izbor kandidata: kad žene odluče da se kandiduju, često im je teško da na izbornoj listi dobiju mesto sa izgledima da budu izabrane.
3. Kultura: politika je muški svet. Seksizam je svuda, a spoljne pretnje - žene - često nisu dobrodošle.
4. Gotovina: kad se žene kandiduju, njihove kampanje često prikupe manje sredstava od njihovih muških kolega
5. Briga o deci: žene posvećuju daleko više vremena brizi o deci od muškaraca

Ova inicijativa gradi veštine i način razmišljanja posvećene uspehu i stvara platformu na kojoj će se učesnice naći sa mrežom kolega iz istog kruga i starijim mentorima. Učesnice razvijaju samopouzdanje, uticaj i strategije da budu uspešne liderke. Prvo je održana petodnevna obuka o liderstvu. Ona spaja elemente ličnog samootkrivanja, praktičnih veština i liderskih strategija za savladavanje izazova na radnom mestu i u javnom životu (uključujući političke partije i kancelariju) da bi se stupilo u redove visokih lidera u odnosnim agencijama ili političkim

Februara 2019. godine, EU na Kosovu angažovala je 12 političarki spremnih da unaprede, poboljšaju i pojačaju svoje veštine, tehnike i samopouzdanje da budu i da se kandiduju za političke i javne funkcije, na centralnom i na opštinskom nivou na Kosovu.

The project follows an inclusive approach and therefore it includes actions within two different pillars:

- Obuka za lidere, podučavanje i umrežavanje za žene da dokazanim potencijalom
- Radionica o rodnoj politici u političkim partijama

partijama. Obuka je bila organizovana u Prištini na engleskom jeziku.

U toku obuke urađena je personalizovana mapa učenja i puta za svaku učesnicu, praćena sesijama podučavanja. Sesije podučavanja pružene su svim ženama pojedinačno na engleskom jeziku. Serija pojedinačnih sesija podučavanja pomogla je svakoj učesnici da savlada prepoznate profesionalne i lične izazove. Drugo, radionica sa predstavnicama političkih partija iznedrila je novu svest i skup veština jednog političara koji će osposobiti žene da učestvuju u javnom životu na nov i efikasniji način. Treće, skup za umrežavanje organizovan je u Briselu. To je bila studijska poseta 12 žena koje su pohađale obuku. Taj jednodnevni događaj bio je izvanredna prilika da se sastanu sa istaknutim ženama iz Evropske komisije, Parlamenta EU i Evropskog ženskog lobija. Umrežavanje je omogućilo ženama da uspostave kontakte i buduću saradnju na polju rodne jednakosti. Sve u svemu, vremenski sled projekta bio je od marta do decembra 2019. godine. 27 žena inspirisanih da predvode, utiču i deluju na kosovsku politiku, izabranih za projekat su:

Dafina Aljišani, Valdete Bajrami, Venera Godža, Adea Batuš, Fljutura Beka Kamberaj, Hatidže Hodža, Rina Domi, Ljeonora Morina Bunjaku, Valdete Idrizi, Ljinda Šahini, Nazlje Balja, Aida Drguti, Vljora Hoti, Time Kadrijaj, Gentiana Begoli, Vljera Kastrati, Marigona Beriša, Danijela Vujičić, Ivana Vukašinović, Jovana Radosavljević, Bukurie Đonbalaj, Teuta Hodža Jahaj, Aljmira Bajrami, Guljtene Sulja, Medžide Mjaku Topali, Špresa Aguši i Emilja Redžepi.

Ženevski centar za bezbednosnu politiku je međunarodna fondacija koja služi globalnoj zajednici pojedinaca i organizacija. Naša misija je da unapređujemo mir, bezbednost i međunarodnu saradnju time što pružamo znanja, veštine i mrežu za delotvorno i inkluzivno odlučivanje. Naš portfolio stručnosti za rešavanje tradicionalnih i novonastalih izazova koji pogađaju humanu i državnu bezbednost obuhvata i liderstvo. Zajedno sa Centrom za kreativno liderstvo osnovali smo Ženevsku alijansu liderstva. Alijansa osmišljava; pruža jedinstvene programe razvoja liderstva koji osposobljavaju današnje i buduće lidere da uspešnije predvode u okolnostima sve složenijih i burnijih izazova. Bili smo oduševljeni pozivom da podržimo dve različite grupe žena koje su inače aktivno angažovane u politici i građanskom društvu na Kosovu. Mnoge od njih već vode svoje organizacije i zajednice, rešavajući pri tom izazove koji čekaju sve lidere kao i dodatne izazove stvorene rodno opredeljenim normama i pretpostavkama zbog kojih ima premalo žena na višim funkcijama. Tokom nedelje dana intenzivnih iskustvenih aktivnosti i interaktivne diskusije, stvorili smo prostor na kojem su žene gradile načine razmišljanja, veštine i alate da savladaju svoje lične i kolektivne izazove. One su nas nadahnule svojom vizijom, sposobnostima i prilagodljivošću. Uz tekuću podršku EU i UN, uvereni smo da će one da nadahnu mnoge druge žene da se uključe u inkluzivno i zajedničko odlučivanje koje će da unapredi mir, bezbednost i održiv razvoj u regionu.

- **Ženevski centar za bezbednosnu politiku**

"Više žena na rukovodećim pozicijama moglo bi da ohrabri druge žene i devojke da se bore za napredovanje, jer bi im to bio realan cilj. Našem društvu ne samo da je potrebno više žena kao lidera već mu je potrebno i više promotera jednakosti."

Dafina Aljišani

"Da žene vladaju svetom, ne bi bilo ratova."

**Fljutura Beka –
Kamberaj**

"Zastupljenost žena među liderima čini zemlju moćnijom i gradi poverenje, zato dajte nam šansu jer smo mi one koje mogu da sprovedu reči u dela!"

**Ljeonora Morina -
Bunjaku**

"Pojedinačno možemo da uradimo male stvari, ali zajedno možemo mnogo. Onda uradimo to - žene za žene"

Valdete Bajrami

"Ženama je suđeno da budu velike vođe jer imaju urođenu sposobnost da maštaju o velikim stvarima"

Rina Domi

"Energično podržavam žene da insistiraju da uknjiže imovinu na svoje ime"

Venera Godža

"Kad uključite žene u odlučivanje, uključili ste ih u društvo. Zato je žensko liderstvo izuzetno važno."

Adea Batušić

"Za bolju budućnost mi, žene, moramo da promenimo sadašnjost. Uz nadahnete liderke, pokazujemo da su one najbolji način za to"

Ljinda Šahini

"Za jednakost muškarca i žene – za svetliju budućnost"

Hatidže Hodža

"Feminizam je legitimna bitka za jednakost. Vreme je da prestanu nejednakosti zasnovane na rodu."

Aida Derguti

"Zakon i politike kao i srca i umovi idu ruku pod ruku."

Vljora Hotii

"Što više žena lidera, to veće blagostanje za sve. Što više žena lidera, manje ili nimalo zanemarenih ljudi"

Valjdet Idriz

"Budi svoja, kreni smelo!"

Time Kadrijaj

"Ja nisam samo broj. Imam svoje ime!"

Nazljie Balja

"Nema veće snage od ženske snage. Mi možemo da učinimo čuda. Međutim, za to moramo da verujemo u svoju unutrašnju snagu."

Gentiana Begolli

"Istinska liderka
je najviši izraz
individualnosti."

Vljera Kastrati

"Probij se, podigni se,
jer niko drugi neće to
da uradi za tebe

Marigona Beriša

"Rekli su mi da to
ne mogu da uradim,
zato sam uradila.
Zato ne pričajte
ljudima o svojim
snovima, pokažite
im ih."

Danijela Vujičić

"To što je drugačija
i uporna i ima
punu podršku svog
životnog partnera
učiniće svaku ženu
uspešnom u svemu
što odabere da radi."

Ivana Vukašinović

"Vodi računa o sebi.
Posveti vreme sebi.
Voli sebe. Jedino
ako se staraš o sebi
možeš da se staraš i
o drugima"

Jovana Radosavljević

"Moraš da veruješ u
sebe, tako da i drugi
veruju u tebe"

Bukurije Đonbaljaj

"Samo ako se udružimo prepreke postaju prilike"

Teuta Hodža Jahaj

"Okolina se uglavnom trudi da promeni ciljeve žena i zaustavi ambicije, ali ovi uticaji ne bi trebali ništa promeniti u našim životima, osim toga što bi podstakli da slabost, strah i bespomoćnost umre i rodi se jačina, snaga i hrabrost. Jer samo na taj način možemo pokazati da smo tu negde, da postojimo i da smo ravnopravne."

Almira Bajrami

"U životu postoje četiri bitne stvari: promena, sloboda, izbor i načela"

Guljtene Sulja

"Shkelqë me veprimet e tua. Guxo, vepro, mos u ndal sepse liderin e ke brenda vetes!"

Mexhide Mjaku Topalli

"Žene, rođene vođe!"

Shpresa Agushi

"Jednakost + Solidarnost = Perspektivna budućnost"

Emilja Redžepi

PORED RODNIH RAZGOVORA

Na čemu smo još radili u 2019. godini, kad je reč o rodnoj jednakosti...

Pored rodnih razgovora EU, bilo je i drugih akcija Evropske unije na Kosovu, u saradnji sa Evropskim domovima u Prištini i u Severnoj Mitrovici, koje su doprinele unapređenju prava žena na Kosovu u 2019. godini. Određeni događaji su obeležili tu godinu. Ovaj deo daće vam bolji uvid u ono čime smo se bavili.

Instagram izazov #EUGenderTalks #MyRoleModelKosovo

U februaru 2019. godine pozvali smo građane Kosova da nam pošalju selfije sa jednom ili više žena koje smatraju svojim uzorom.

Imajući u vidu snagu Instagrama kao društvene platforme, ljudi su vrlo brzo odgovorili na naš poziv:

Ko je najvažnija žena u vašem životu? Koja žena je vaš uzor?

Ko je žena koja vas svakog dana nadahnjuje? Mama, sestra, ćerka, prijateljica ili koleginica...

Napravite selfi sa njom i budite deo akcije "EU Insta izazov - Žena moj uzor" koristeći heštag #EUGenderTalks #MyRoleModelKosovo i postavljajući tu sliku na Instagram.

Dobijate šansu da budete deo izložbe fotografija koju ćemo da otvorimo u martu na #EUICC.

Za više informacija: <https://bit.ly/2E9Vc6G>"

Više od 40 fotografija podeljeno je na Instagramu ali i na Tviteru i Fejsbuku i uvrštene su u digitalnu izložbu "EU Insta izazov - Žena moj uzor" koja je otvorena marta u prostorijama Evropskog doma u Prištini, tada poznatog kao IKCEU.

Obeležavanje 8. marta, Međunarodnog dana žena

#InstaChallenge je vodio ka obeležavanju 8. marta. Uoči praznika, sve fotografije poslate na takmičenje "InstaChallenge - Žena moj uzor" izložene su u Evropskom domu u Prištini, na skupu čiji je domaćin bila i koji je otvorila ambasadorica Natalija Apostolova, šefica Kancelarije EU/SPEU.

Ambasadorica Apostolova govorila je o važnosti ženskih uzora i njihovom angažovanju u društvu. "U duhu 8. marta, treba da se podsetimo da društva procvetaju kad se ženama pruži prilika da doprinosе i da nadahnjuju druge. Evropska unija na Kosovu uzastopno podržava uspešne žene, obrazovanje žena generalno, jednake plate i žene koje učestvuju u procesu odlučivanja" rekla je Apostolova na skupu. Tom prilikom, svoja razmišljanja o značaju žena koje pomažu i podučavaju druge žene na Kosovu govorili su Skender Boštrakaj - umetnik i naučni radnik s Kosova, Ariana Čosaj - aktivistkinja i predsedavajuća Upravnog odbora Kosovske ženske mreže i Daniel Konsentino sa Američkog univerziteta na Kosovu.

Globalni dan otvorenih vrata za 2019. godinu

Globalni dan otvorenih vrata pokrenuo je UN 2010. godine da ispita kako se sprovodi Rezolucija Saveta bezbednosti UN (UNSCR) 1325 o ženama, miru i bezbednosti. Globalni dan otvorenih vrata, koji se održava u celom svetu, omogućava ženama da govore o svom radu na promovisanju mira i bezbednosti i da predlažu izmene politike i zakona.

Na Globalni dan otvorenih vrata 2019, zajedničkom skupu UN i EU održanom 12. marta 2019. godine u Prištini, u fokusu diskusije bila je potreba da se poveća broj žena aktivno uključenih u političke procese po Kosovu i u regionu, pojača sprovođenje zakona o rodnoj jednakosti i sasluša glas žrtava seksualnog nasilja vezanog za konflikt. Više od 200 predstavnika iz političkih institucija i građanskog društva sa celog Kosova i iz regiona prisustvovalo je sedmom izdanju Globalnog dana otvorenih vrata Ujedinjenih nacija sa temom "Graditelji poverenja i dogovora: unapređenje Agende žene, mir i bezbednost na Kosovu". Panelisti su rekli da je puno učešće žena u politici i miru ključno za demokratiju. "Integrisanje rodne perspektive u sve politike i puno i aravnopravno političko učešće su ključni demokratski zahtevi", istakla je ambasadorica Natalija Apostolova, šefica Kancelarija EU na Kosovu i Specijalna predstavnica EU.

"Rodna jednakost nije samo jedno od osnovnih ljudskih prava, to je ujedno i neophodna osnova za pravedan i miran svet", rekla je Ulrika Ričardson, koordinatorka UN Development-a za Kosovo, rekavši da studije pokazuju da je aktivno učešće žena u mirovnim procesima za 35 procenata povećalo verovatnoću da mirovni sporazum bude trajan. Rukovodeći se globalnim i regionalnim iskustvom, panelisti su istakli kritičnu potrebu da se žene u potpunosti uključe u sve pravce i nivoe političkih procesa. "Žene moraju da budu protagonisti. Društvo ne može da napreduje ako strateški kapital žena nije iskorišćen u službi mira, bezbednosti i demokratije," rekla je Edita Tahiri, predsednica Regionalnog ženskog lobija za Jugoistočnu Evropu i bivša glavna pregovarateljka za dijalog Prištine i Beograda. Gospođa Sonja Liht, predsednica Beogradskog fonda za političku izuzetnost istakla je da pitanja povezana sa siromaštvom, kao što

su imovinska prava, ekonomsko učešće i rodno zasnovano nasilje moraju da se hitno rešavaju da bi žene izgradile znatno biračko telo.

Slede neke od preporuka proisteklih sa celodnevne diskusije:

Stvaranje mehanizama kojima se obezbeđuje da budući politički procesi obuhvataju potrebe i prioritete žena.

Veći naponi da se primenjuje Zakon o rodnoj jednakosti, uz posebnu pažnju posvećenu zaštiti prava žena iz nevećinskih zajednica - čija je diskriminacija povezana i sa njihovim statusom manjina.

Podizanje postojećih kvota za poslanike u Skupštini i aktivno uključivanje žena u savetodavne političke uloge kao podsticaj da se opredele za političku karijeru; uz jasnu primenu sankcija u slučajevima u kojim rodne kvote nisu ispunjene.

Uvrštavanje potreba i problema preživelih žrtava seksualnog nasilja iz konflikta u agendu političkih procesa. Hitno prosleđivanje postojeće inicijative Regionalnoj komisiji za utvrđivanje činjenica o svim žrtvama ratnih zločinima i drugih teških kršenja ljudskih prava počinjenih na teritoriji bivše Jugoslavije (REKOM).

Svi iz osoblja EU prošli su obuku o rodnoj jednakosti za godinu dana

U skladu sa Rodnim akcionim planom Evropske unije (GAP) II, Kancelarija EU na Kosovu ugovorno je angažovala spoljnu visoku rodnu ekspertizu iz Kosovske ženske mreže (KWN) kao podršku planu sprovođenja. Projekat je vodila Selma Sekić, osoba za kontakt u Sekciji za saradnju EU, inače entuzijasta za ovaj model postizanja rodnog integrisanja u programiranju EU. "Ugovaranje takvog stručnog znanja od lokalne organizacije građanskog društva bilo je efikasno i delotvorno za jačanje kapaciteta osoblja vezano za rodnu jednakost i sprovođenje plana GAP II" potvrdila je Sekić.

Svi članovi osoblja EU na Kosovu pohađali su obuku od juna 2018. do avgusta 2019. godine. Pored toga, održana je i posebna obuka za rukovodstvo kako da integrišu rodni aspekt u programe i projekte različitih sektora. Glavna instruktorka bila je Nikola Farnsvort, direktorka programa i vodeći istraživač u KWN, kojoj je u radu asistirala prvo Lina Anders, bivša rodna savetnica u EULEKSU i sadašnja rodna savetnica u ESSP, a zatim Rejes Šarl, rodna savetnica SPEU.

Pored obuke, glavna dostignuća projekta obuhvataju izradu internih smernica za rad i praktičnih vodiča za programe rodnog integrisanja, praćenje, primenu, prikupljanje podataka i izveštavanje. Projekat je ujedno pomogao da EU sačini prilagođen Rodni akcioni plan za period 2019-2020. godine za Evropsku uniju na Kosovu, za sprovođenje GAP II na Kosovu.

Zahvaljujući tim naporima, EU na Kosovu sada ima planove i sisteme za praćenje i sprovođenje GAP II. Kapaciteti osoblja KEU za programe rodnog integrisanja su poboljšani. Izveštavanje o GAP II je očito poboljšano, jer izveštaji sada sadrže pojedinosti od više članova osoblja koji ga sprovode i izveštavaju o svojim inicijativama. Time je pozitivno iskustvo KEU na Kosovu ujedno bilo javno prepoznato kao najbolja praksa od strane odgovornih službenika u EU u Briselu.

Ženska poslanička grupa Kosovske parlamentarne skupštine

SPEU ostvaruje stalnu saradnju sa Ženskom poslaničkom grupom Kosovske parlamentarne skupštine, koja okuplja sve poslanice u Skupštini iz svih političkih partija i zajednica na svim jezicima. Poslanička grupa je osnovana 2005. godine pod okriljem Medlin Olbrajt, bivše državne sekretarke SAD. Na početku osnovana neformalno a zatim i zvanično, poslanička grupa predstavlja forum za diskusiju, koji je uspeo da uzdigne promovisanje rodne jednakosti i zastupljenosti žena na najviši nivo parlamentarnog života na Kosovu. Zajedno, poslanice u Skupštini Kosova uspevaju da se čuje njihov glas u poboljšanju zakona i promovisanju prava žena.

Pitanje zastupljenosti žena u politici još uvek predstavlja izazov za Kosovo. Prevremeni izbori prošlog oktobra iznedrili su kandidatkinju za mesto premijera, prvi put. Međutim, prilikom formiranja izbornih lista, sve političke partije opredelile su se da primene minimalne standarde propisane Zakonom o opštim izborima, sa 30% kandidatkinja, umesto da teže punoj rodnoj zastupljenosti i da se pridržavaju Zakona o rodnoj jednakosti koji predviđa 50%. Međutim, 22 poslanice nisu imale potrebe da pribegnu kvotama i osvojile su mandat u Skupštini sopstvenom zaslugom.

Juna 2019. godine, SPEU je učestvovala na vanrednom parlamentarnom zasjedanju Ženske poslaničke grupe sa 60 mladih žena, u nameri da ih špdstakne i inspiriše da se uključe u politiku. Skupu je prethodila izložba u gradskom centru Prištine na kojoj su bili izloženi portreti poslanica u Parlamentu, sa inspirativnim porukama, u sklopu proslave 14-te godišnjice rada Ženske poslaničke grupe.

Igbale Rogova KOSOVSKA ŽENSKA MREŽA

Igbale Rogova, izvršna direktorka Kosovske ženske mreže (KWN) je pionirka aktivizma za prava žena na Kosovu. Feministkinja starog kova sa stalnim osmehom na licu, decenijama se borila za rodnu jednakost i još uvek inspiriše novi talas mladog feminističkog pokreta na Kosovu. Ona je autoritet za sva rodna pitanja uopšte a posebno za žene, mir i bezbednost i Rezoluciju SB UN 1325. Zbog toga, SPEU se oseća privilegovanom jer može da računa na njeno prisustvo na mnogim Rodnim razgovorima EU ove godine. Njena izlaganja, uvek prikladna i britka, uvek su diskusije činila zanimljivijima, izazovnijima i produktivnijima. Hvala Igo!

KWN je krovna organizacija, jedinstvena i na Kosovu i na Zapadnom Balkanu. Ona okuplja preko 158 članica organizacija i partnera, a njena misija je da podržava, štiti i promovise prava i interese žena i devojaka, bez obzira na njihova politička i verska ubeđenja, godine života, obrazovanje, seksualno opredeljenje ili sposobnosti. KWN ima viziju Kosova na kojem su žene i muškarci ravnopravni i imaju jednake prilike za obrazovanje, zaposlenje, političko učešće, zdravstvenu zaštitu i život bez nasilja.

Ariana Ćosaj-Mustafa, predsedavajuća Uprvnog odbora KWN, takođe velika podrška Rodnih razgovora EU ove godine, na poslednjoj godišnjoj skupštini KWN rekla je sledeće. "Uvek smo promovisali partnerstvo i solidarnost da pokrenemo stvari unapred". EU na Kosovu uvek je spremna da pokrene stvari unapred kad se radi o rodnoj jednakosti. Zbog toga počev od januara 2019. godine EU finansira četvorogodišnji projekat KWN pod nazivom "Jačanje učešća žena u politici".

Instrument finansiranja je IPA fond za građansko društvo za period 2016-2017. godine u vidu ugovora o grantu, sa ukupnim doprinosom EU od 540.000,00 evra. Opšti cilj projekta je jačanje građanskog angažovanja i rodne jednakosti kao i inkluzivne, participativne demokratije kroz učešće žena u politici i odlučivanju na Kosovu. Između

ostalih akcija, KWN dalje deli ta sredstva u vidu manjih grantova ženskim organizacijama sa lokalnog nivoa, koje inače ne bi imale pristup toj vrsti sredstava. Projekat još sponzorise Koaliciju političarki, koja okuplja sadašnje i buduće opštinske predstavnice sa celog Kosova.

EU i KWN će nastaviti da partnerski sarađuju na promovisanju rodne jednakosti na Kosovu.

The image features a solid blue background. A large, thick, yellow curved band, resembling a stylized 'C' or a partial arc, sweeps from the upper left towards the bottom right. The band has a slight gradient, appearing slightly darker in the center. In the lower-left area, the text 'NAŠ TIM' is written in a bold, white, sans-serif font.

NAŠ TIM

“Žene govore” je sažetak Rodnih razgovora EU koje su 2019. godine organizovali Kancelarija EU na Kosovu/ SPEU i Evropski domovi u Prištini i u Severnoj Mitrovici. Ova publikacija prikazuje jedan manji deo našeg rada i ujedno predstavlja više izuzetnih žena na Kosovu koje su preuzele odgovornost i podigle svoj glas za očuvanje ljudskih prava. Rad na rodnim pitanjima i osnaživanju žena jedan je od prioriteta u delokrugu rada EU na Kosovu, te uz pomoć ove publikacije želimo da ovu temu uvrstimo u političku agendu. EU na Kosovu će nesumnjivo nastaviti da ističe važnost rodne jednakosti, za koju smo čvrsto uvereni da je korisna za celokupno društvo.

Autor: Arber Seljmani

Saradnice /urednice: Rejes Šarl Kveljar,
dr Anete M. Fat-Lihic, Maria Berišaj Suljejsman

Fotografije: Samir Karahoda

Lektura: Ecorys

Dizajn: project.graphics

Posebno zahvaljujemo: Dafini Žerka, Albani Ćinoli,
Milanu Milosavljeviću, Mariji Perović, Fisniku Halitiju,
Nentoru Šaćiriju, Vjosi Beriša

WWW.EUROPEHOUSE-KOSOVO.COM

EVROPSKI DOM je projekat koji realizuje konzorcijum

